

LEAGUE

Обучение на експерти с цел ограничаване на сексуалната експлоатация и насилието над непълнолетни момчета в онлайн пространството

D2.1 Обучителни материали

LAW AND INTERNET
FOUNDATION
RESEARCH CENTRE FOR LAW AND
TECHNOLOGY INNOVATIONS

cesie
the world is only one structure

CERTH
CENTRE FOR
RESEARCH & TECHNOLOGY
HELLAS

Funded by the European Union
CERV programme under Grant
Agreement No. 101049294.

Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Акроним	LEAGUE
Наименование	Обучение на експерти с цел ограничаване на сексуалната експлоатация и насилието над непълнолетни момчета в онлайн пространството
Координатор	Фондация „Право и Интернет“
Референтен №	101049294
Тип	CERV-PJG
Програма	CERV
Направление	CERV-2021-DAPHNE
Начало	Февруари 2022
Продължителност	24 месеца
Уебсайт	https://project-league.eu/
Консорциум	Фондация „Право и Интернет“ (LIF), България Институт по информационни технологии -Hellas (CERTH), Гърция CESIE, Италия Институт за правни науки (OPHIZ), Словения SYNYO GmbH (SYNYO), Австрия

По време на пандемият броят на докладваните случаи на сексуално експлоатирани и/или насилени деца нарасна значително. Така се породиха и целта посредством проекта LEAGUE да бъдат повишено общественото внимание по темата и да се разработят механизми за ефективно справяне с новите предизвикателства.

Откриващата среща за проекта LEAGUE се проведе на 23 февруари 2022 година, като същият е финансиран по програма CERV на Европейската комисия и координиран от Фондация „Право и Интернет“. Специфичната таргет група на проекта са момчетата на възраст между 10 и 18 години, както и техните родители, учители и други свързани специалисти в образованието. Целта на този двугодишен проект е превенцията на онлайн насилието над деца, повишаването квалификацията на експертите и привличане на вниманието към дигиталната безопасност. Консорциумът по проекта се състои от пет организации от различни държави-членки на ЕС – Австрия, България, Гърция, Италия и Словения.

В рамките на проекта консорциумът ще работи:

- поредица от национални и международни обучения, насочени към специалисти в образователния сектор и родители, с цел да ги запознае с най-новите проучвания и методики по темата.
- онлайн платформа и чатбот, които да осигурят подкрепа от връстници за момчетата на възраст между 10 и 18 години.

Декларация: Финансиране от Европейския съюз по програма CERV, Договор за изпълнение No. 101049294.

Отговорност: Съдържанието на настоящия документ представя единствено мнението на авторите и по никакъв начин не представлява становище на Европейската комисия или свързани с нея услуги.

Съдържание

Проект	2
В рамките на проекта консорциумът ще разработи:	2
Съдържание	3
Въведение	5
За кого са предназначени настоящите учебителни материали?	5
Как да използвате учебителните материали?	5
Каква е целта на обучението?	5
Как са структурирани учебителните материали?	5
Цели на обучението	6
Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международни обучения	6
Допълнителна информация.....	6
2) Идентификация.....	8
Цели на обучението	8
Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международни обучения	8
Допълнителна информация.....	8
3) Превенция	10
Цели на обучението	10
Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международните обучения	10
Допълнителна информация.....	10
4) Подкрепа	12
Цели на обучението	12
Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международни обучения	12
Допълнителна информация.....	12
Приложение I: Дейности	14
Модул 1 – Сексуално насилие над деца (Общ преглед)	14
A.1 – Групова дискусия	14
A.3 – Казуси	20
Модул 2 - Идентификация.....	23
A.1 – Групова дискусия	23
Карти за упражнения	27
A3 - Казуси	29
A.4 – Ролева игра.....	31
A.6 – Идентифициране на извършителя	34
Модул 3 - Превенция	35
A.1 – Групова дискусия	35
A.3 – Дискусия относно дигиталното съгласие в онлайн среда	38
A.4 – Стратегии за защита на децата	40
A.5 – Кампания за повишаване осведомеността относно сексуалното насилие над деца онлайн	41
Модул 4 - Подкрепа	44
A.1 – Реакция – Упражнения	44
A.2 – Практики за насърчаване на реакция, насочена към пострадалите	47
A.3 – Местни и национални служби за подкрепа	49
A.4 – Какво да направите, ако станете свидетел на сексуално насилие над деца?	50
Приложение II Решения	51
Модул 1	51
A.1 – Какво е сексуално насилие над дете онлайн?	51
Модул 2	53
A.2 – Идентифициране на жертвите и рисковите фактори - Упражнения.....	53
Модул 3	55
A.1 - Превенция	55
Модул 4 – Подкрепа	57
A.1 – Реакция – Упражнения	57

A.2 – Практики за насърчаване на реакция, насочена към пострадалите	59
Приложение III Речник	60

Списък на изображенията

Фигура 1: Фокус върху пола на жертвата	7
Фигура 2 - Предупредителни знаци за онлайн груминг*	8
Фигура 3 - Моделът "Четирите предпоставки" на Финкелхор*	10
Фигура 4 - Четири предпоставки за сексуално насилие над деца*	11
Фигура 5 - Предотвратяване на сексуално насилие над деца**	11
Фигура 6 - Първи стъпки в случай на насилие	12
Фигура 7 - Първи стъпки в случай на насилие II*	13

Въведение

За кого са предназначени настоящите учебни материали?

Настоящите учебни материали са предназначени за психолози, социални работници, правоприлагащи органи и други експерти, които са включвани в международните обучения (Т2.2), както и за педагогически специалисти, психолози и родители, участващи в националните обучения (Т2.3).

Също така, учебните материали са достъпни и за други специалисти, работещи с деца, с цел предотвратяване и ограничаване на сексуалното насилие и експлоатация над деца в онлайн среда, включително намаляване на рисковете, произтичащи от използването на интернет.

Как да използвате учебните материали?

Учебните материали са разработени като ориентировъчна рамка за изпълнението на международните (Т2.2) и националните обучения (Т2.3), които се провеждат по време на проекта с цел подобряване на компетентността и споделяне на знания и методи за превенция и онлайн безопасност на деца, и по-специално на момчетата. Партньорските организации използват учебните материали и адаптират тяхното съдържание, за да обучат участниците по темата.

Учебните материали представят обща информация относно сексуалното насилие над деца онлайн и се фокусират върху механизми за идентификация, предпазни мерки и стратегии за подкрепа, свързани със сексуалното насилие над деца онлайн (СНДО).

Тези учебни материали са създадени в рамките на проекта „Обучение на експерти с цел ограничаване на сексуалната експлоатация и насилието над непълнолетни момчета в онлайн пространството“ (LEAGUE). Въпреки това, учебните дейности събрани в модула са източник на вдъхновение за всички, които се нуждаят от разширяване на своите познания по темата.

Каква е целта на обученията?

Целта на обученията е да се повиши вниманието на професионалистите, учителите и родителите работещи със и за деца, по-специално момчета, относно методите за превенция и подкрепа, които трябва да бъдат възприети при работа с потенциални жертви или деца, по-специално момчета, изложени на риска от онлайн сексуално насилие.

Как са структурирани учебните материали?

Учебните материали включват следните основни раздели:

1. **Общ преглед:** Въведение в темата, разглеждане на думи и термини, свързани със сексуалното насилие на деца, с акцент върху СНДО (сексуалното насилие над деца онлайн) и въздействието на пандемията COVID-19 върху СНДО.
2. **Идентификация:** Анализиране на основните фактори, които могат да предизвикат или увеличат риска от СНДО, като се разглежда кои деца са подложени на риск и защо, както и се изследват поведенческите признаци, които могат да помогнат за откриване на пострадали от СНДО.
3. **Превенция:** Предотвратяване на насилието чрез адресиране на нуждите на децата, които са изложени на риск, и разглеждане на основните стратегии за предотвратяване на СНДО.
4. **Механизми за подкрепа:** С оглед оказване на подкрепа на пострадалите или потенциално потърпевшите деца от сексуално насилие и СНДО, и по-специално стъпките, които трябва да се предприемат при сигнализиране за случилото се, за да се помогне на децата-пострадали от сексуално насилие, както и описване на съществуващите програми и други възможности за подкрепа.

Всеки раздел включва теоретично представяне на съдържанието, насоки за насърчаване на дискусия и практически дейности за критично обсъждане на наученото (в раздел "Приложения"). Повечето от дейностите се основават на материали изготвени в рамките на предишни проекти, финансирани от ЕС, и реализирани по темата (проект "Децата на първо място", проект СТОП!, ИСЕКС¹), докато платформата на ЕС КОРДИС² служи като единна база данни за изследване на съответните проекти по темата.

¹ Проект „Децата на първо място“, достъпен на: <https://childrenfirst.info/the-project/>; Проект „СТОП“, достъпен на: <https://stop.dieberger.com/login/index.php>; Проект „Исекс“, достъпен на: <https://isex-project.eu/>

² Проектът е достъпен на: <https://cordis.europa.eu/>

1) Общ преглед

Първият раздел от обучението предоставя информация, актуални данни и статистика относно сексуалното насилие над деца, с акцент върху онлайн сексуалното насилие над деца в Европа и подчертавайки въздействието на COVID-19 и драстичното увеличение на сигналите за онлайн сексуално насилие над деца през последните години. За да поставим рамка на темата за обсъждане, е предоставена обща дефиниция на основни, но важни термини по темата (например, кой е дете, концепцията за най-добрия интерес на детето), както и анализ на различните видове сексуално насилие над деца.

С развитието на технологиите от една страна и пандемията COVID-19 от друга, онлайн разпространението на материали относно сексуално насилие над деца достига тревожни нива. Условието на изолация и отчуждение поради кризата с COVID-19 допринесоха за това както деца, така и извършителите на посегателствата над деца, да прекарват повече време онлайн. Въпреки че броят на децата, които използват интернет, е значително увеличен през последните години, осведомеността относно потенциалните рискове на интернет остава ниска и неефективна, увеличавайки риска от онлайн сексуално насилие и експлоатация.

Цели на обучението

- Разбиране на основните термини, свързани със сексуалното насилие над деца;
- Разбиране на основните действия, считани за сексуално насилие над деца;
- Разпознаване на основните форми на онлайн сексуално насилие над деца.

Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международни обучения

- Модул 1 – Групова дискусия
- Модул 1 – Какво е сексуалното насилие над деца? – Упражнения
- Модул 1 – Казуси

Допълнителна информация

Долуописаната информация следва да бъде взета предвид от партньорите като основна информация и като допълнение към предложените дейности в настоящите учебителни материали.

Сексуално насилие над деца – Фокус върху пола на жертвата

Според базата данни на Интерпол за международна експлоатация на деца (ICSE), в 72,5 процента от случаите, в които е отбелязан полът на жертвата, 64,8 процента от неидентифицираните медийни файлове представят деца от женски пол, 31,1 % - деца от мъжки пол, а в 4,1 процента – деца от двата пола.

Когато децата от мъжки пол са обект на сексуално насилие, то това насилие често е в по – тежка форма или е свързано с парафилии.

Защо това е важно?

Често се смята, че повечето жертви на сексуално насилие и експлоатация са момичета. Въпреки това, значителният процент на изображения и видеоматериали, на които са изобразени момчета в "Международна база данни за сексуална експлоатация на деца", налага по-голямо внимание върху тази група.

Следните документи могат да се използват като източник на релевантна информация:

- 1) Дете, https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/child_en
- 2) Най-добър интерес на детето, https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/best-interests-child-bic_en
- 3) Сексуално насилие над деца, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/child-sexual-abuse_en
- 4) Годишен отчет на Фондация „Internet Watch“ за 2021г <https://annualreport2021.iwf.org.uk/>
- 5) Какво означава сексуалното насилие над деца, <https://www.parentsprotect.co.uk/what-is-child-sexual-abuse.htm>
- 6) Конвенция на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие, Директива на ЕС 2011/93, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0093>
- 7) Организация „ECPAT International“ (2018), „Тенденции в онлайн материалите за сексуално насилие над деца“, април 2018, Бангкок, ECPAT International, <https://ecpat.org/wp-content/uploads/2021/05/ECPAT-International-Report-Trends-in-Online-Child-Sexual-Abuse-Material-2018.pdf>
- 8) Използване на изолацията: Извършителите и жертвите на онлайн сексуално насилие по време на пандемията COVID-19, <https://respect.international/wp-content/uploads/2020/07/EXPLOITING-ISOLATION-Offenders-and-victims-of-online-child-sexual-abuse-during-the-COVID-19-pandemic.pdf>
- 9) Сексуално насилие над момчета, <https://annualreport2021.iwf.org.uk/Trends/SexualAbuseBoys#boysChart-2>
- 10) Технически доклад: Глобален индикатор за неидентифицирани жертви на сексуална експлоатация над деца - Февруари 2018, <https://www.interpol.int/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database>

2) Идентификация

Вторият раздел на обучението предоставя информация относно това как да се идентифицират ситуации на сексуално насилие над деца. Основните фактори, които могат да увеличат риска от сексуално насилие над деца, са анализирани, като се разглеждат различни сценарии, които могат да доведат такава ситуация.

Представена е съществена информация за това как се разпознават признаците на сексуално насилие над деца и как да се идентифицира насилственото поведение на извършители.

Цели на обучението

- Дискутиране на рисковите фактори при сексуално насилие;
- Разпознаване на признаци при работа с жертва на сексуално насилие;
- Определяне на правилните подходи при работа с жертва на сексуално насилие;
- Дискутиране относно собствената способност на човек да разпознае извършителя на сексуално насилие;
- Определяне на правилните подходи при работа с извършител на сексуално насилие;

Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международни обучения

- Модул 2 – Групов дискусия
- Модул 2 – Идентификация на жертвата и рискови фактори
- Модул 2 – Казуси
- Модул 2 – Ролева игра
- Модул 2 – Опровергаване на митовете относно характеристиката на извършителите
- Модул 2 – Идентификация на извършителя

Допълнителна информация

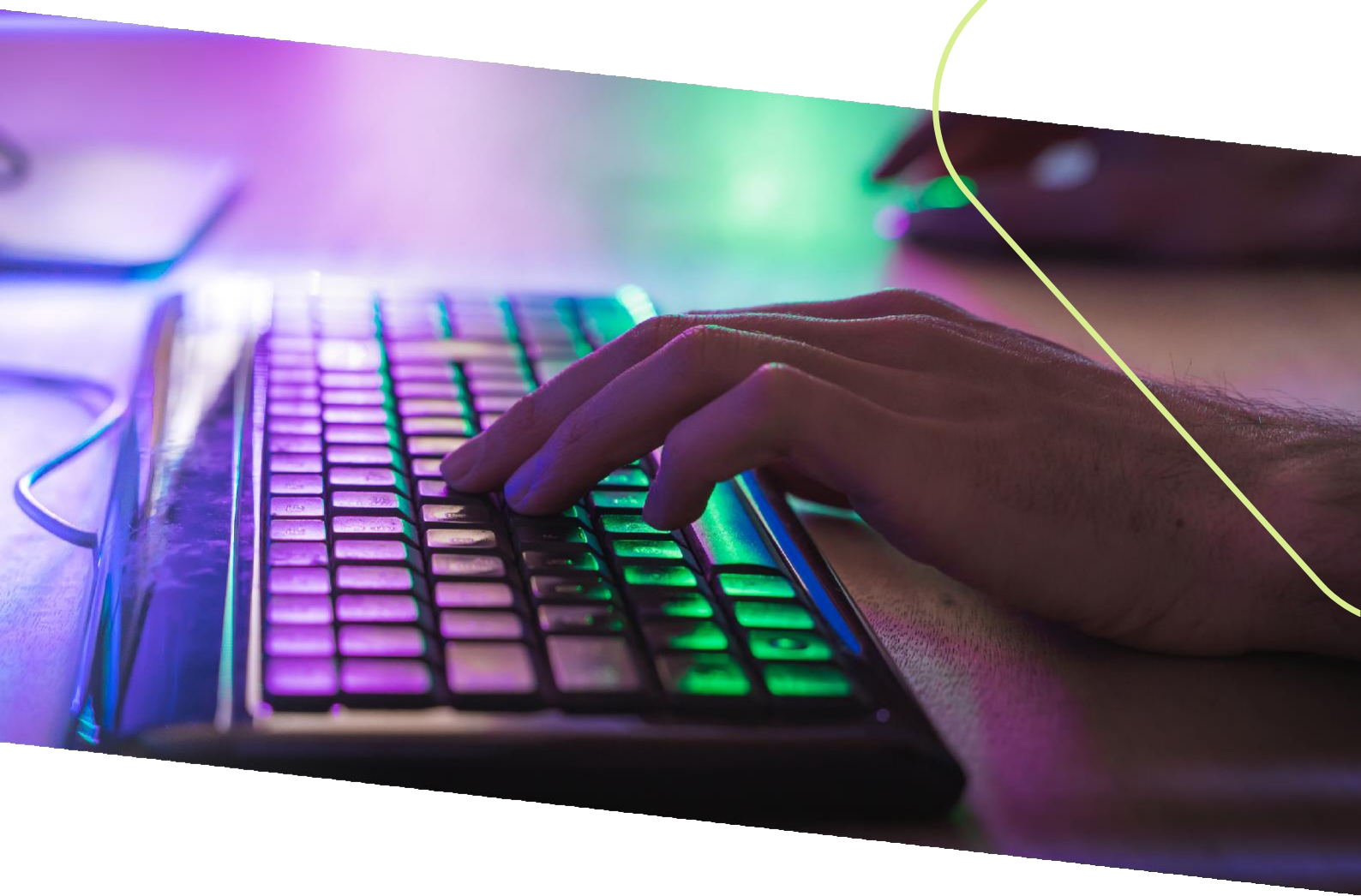
Долуописаната информация следва да бъде взета предвид от партньорите като основна информация и да допълни дейностите, предложени в настоящото ръководство.

 Признаци за онлайн грууминг	Предупредителни знаци, че детето е било подложено на онлайн грууминг
Изпращане на голям брой съобщения до дете	Пази в тайна с кого общува
Приканване на детето да пази в тайна провежданите разговори	Необичайна разсеяност и тревожност
Задаване на въпроси, за да разбере извършителят дали детето е само в стаята	Отдалчаване на детето от хората около него и проявяване на по-мълчаливо и по-тъжно поведение от негова страна
Изпращане на сексуални съобщения, които са прикрити като комплименти или задаване на въпроси относно предходен сексуален опит	Резки промени на настроението
Опит за получаване на лична информация относно детето и къде живее то	Невъзможност да изключи телефона си, тъй като това ще доведе до изпитване на по-голямо притеснение или стрес
Манипулиране на детето да изпраща снимки или изнудване на детето със снимки, които вече е изпратило	Безсъние

Фигура 2 - Предупредителни знаци за онлайн грууминг*

Следните документи могат да се използват като източник на релевантна информация

- 1) Сексуално насилие над деца, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4413451/>
- 2) Предупредителни знаци при деца и възрастни, <https://www.parentsprotect.co.uk/warning-signs-in-children-and-adults.htm#WARNING%20SIGNS%20IN%20CHILDREN>
- 3) Разпознаване на предупредителните знаци при възрастни – учебен модул 9 – Родителите защитават децата си, <https://www.youtube.com/watch?v=BmFcdp2M8V4>
- 4) Разпознаване на предупредителните знаци за онлайн сексуално насилие над деца <https://www.incibe.es/en/stop-child-abuse/identifying-signs-online-child-sexual-abuse>
- 5) Онлайн насилие - откриване на предупредителните знаци, <https://dollysdream.org.au/wp-content/uploads/2021/07/Factsheet-online-grooming-spot-the-warning-signs-FINAL.pdf>
- 6) Разпознаване на насилие над деца, <https://www.education.vic.gov.au/school/teachers/health/childprotection/Pages/identify.aspx#c>
- 7) Здравословно сексуално развитие при младите хора, <https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/sex-relationships/sexual-behaviour-children/>

3) Превенция

В този раздел се разглежда значението на превантивните стратегии за сексуално насилие над деца и необходимостта от насърчаване на безопасни сексуални интимни отношения, за да се избегне насилие и експлоатация.

При разработването на програми за превенция на сексуалното насилие над деца се разглеждат няколко модела на превенция. Тези програми се прилагат спрямо различни ключови участници: потенциални жертви (деца), родители, потенциални извършители, членове на обществото, работещи в областта за защита на детето.

Цели на обучението

- Научаване как да се предотвратят нездравословни отношения
- Разбиране какво възрастните могат да направят, за да предотвратят сексуалното насилие над деца
- Научаване на основните превантивни стратегии за сексуално насилие над деца

Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международните обучения

- Модул 3 – Групова дискусия
- Модул 3 – Поставяне на безопасни граници
- Модул 3 – Дискусия относно дигиталното съгласие в онлайн среда
- Модул 3 – Стратегии за защита на децата
- Модул 3 – Кампания за осведоменост относно онлайн сексуалното насилие над деца
- Модул 3 – Казуси

Допълнителна информация

Долуописаната информация следва да бъде взета предвид от партньорите като основна информация и да допълни дейностите, предложени в настоящото ръководство.

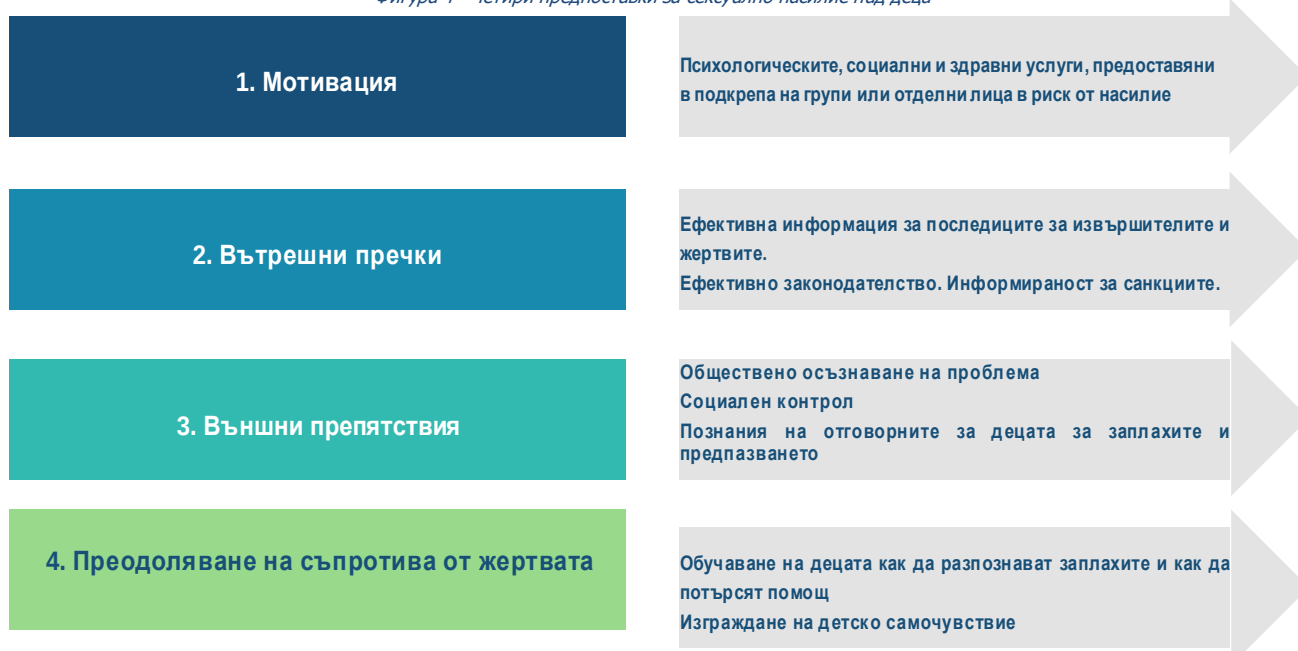
Според Модела на „Четири предпоставки“ трябва да бъдат изпълнени четири предварителни условия, за да се осъществи сексуално насилие над деца: (1) да е налице извършител, който е предразположен към извършване на сексуално насилие над дете; (2) да е способен да преодолее всякакви вътрешни задръжки срещу действия, свързани с тази предразположеност; (3) да е способен да преодолее външни бариери като липса на достъп до детето или надзор над детето от страна на други хора; и (4) да е способен да преодолее всяка съпротива от страна на детето.

Всяко от тези предварителни условия е свързано със съответните стратегии за превенция, насочени както към извършителя, така и към потенциалната жертва и общността.

Фигура 3 - Моделът "Четири предпоставки" на Финкелхор*

Фигура 4 - Четири предпоставки за сексуално насилие над деца*

Фигура 5 - Предотвратяване на сексуално насилие над деца**

Следните документи могат да се използват като източник на релевантна информация:

- 1) Заключение извлечени от извършени изследвания на сексуално насилие над деца, <https://capmh.biomedcentral.com/articles/10.1186/1753-2000-7-22?optIn=false>
- 2) Развитие на нормалната сексуалност през детството: Въздействие върху насоките за развитие и предотвратяване на сексуалното насилие над деца, https://www.researchgate.net/publication/245022218_Normative_sexuality_development_in_childhood_Implications_for_developmental_guidance_and_prevention_of_childhood_sexual_abuse
- 3) Национален ресурсен център за сексуално насилие (2011), Бюлетин за превенция на сексуалното насилие над деца, https://www.nsvrc.org/sites/default/files/2012-03/Publications_NSVRC_Bulletin-Child-sexual-abuse-prevention.pdf
- 4) Предотвратяване на сприятеляването с деца онлайн с цел сексуално посегателство, <https://www.goodplayguide.com/tech-tips-esafety/preventing-grooming-advice-for-parents/>
- 5) Четири предпоставки за сексуално насилие над деца и стратегии за предотвратяване му, свързани с всяка предпоставка, материали от проекта „СТОП“ (<https://www.stop-child-abuse.net/project/results/>)

* Фондацията „Люси Фейтфул“, стъпки към предотвратяване на насилието, достъпни на: <https://ecsa.lucyfaithfull.org/stepstowardsprevention>

** Обучителни материали от проект STOP! – Превенция на сексуално насилие над деца: нови методи, теми и подходи в европейски контекст, <https://www.stop-child-abuse.net/project/results/>

4) Подкрепа

Този раздел съдържа информация относно източниците на устойчивост в реакциите на децата към насилствено поведение. Както и предложения за това, което родителите и лицата, които се грижат за детето, могат да направят, за да засилят устойчивостта на децата. Разгледани са и основните услуги за подкрепа, свързани с насилие над деца, с цел насърчаване на дискусията по темата и размисъл относно иновативни стратегии за подкрепа.

Цели на обучението

- Прилагане на подходящи инструменти и най-добри практики за подкрепа на жертви или потенциални жертви на сексуално насилие над деца
- Обмисляне на сътрудничество с местни и международни институции в случаи на сексуално насилие над деца
- Научаване как да се подходи с младите хора, които са претърпели вреди в онлайн пространството

Предложени дейности за изпълнение по време на националните и международни обучения

- Модул 4 – Реакция - Упражнения
- Модул 4 – Подходи за подкрепа, с фокус върху пострадалите
- Модул 4 – Местни и национални услуги за подкрепа
- Модул 3 – Стратегии за подкрепа на децата
- Модул 4 – Какво да направите, ако станете свидетел на сексуално насилие?

Допълнителна информация

Долуописаната информация следва да бъде взета предвид от партньорите като основна информация и да допълни дейностите, предложени в настоящото ръководство.

 Кратко ръководство за първите стъпки, които трябва да бъдат предприети, за да се подкрепи детето – жертва на сексуално насилие и да се помогне на разследването.	
1	На първо място, успокойте детето. Обяснете му, че това, което се е случило с него е престъпление, а лицето с което е било в кореспонденция е извършител на престъпление.
2	Обсъдете следващи стъпки с детето. Обяснете му, че е важно да се разкаже на неговите родители или законни представители за случило се.
3	Установете какво се е случило. Някои извършители се опитват да организират среща с детето извън интернет, и ако това се случи, може да е извършено сексуално насилие. В този случай първата стъпка е да се погрижите за здравето на детето, например, като повикате линейка или го заведете в болница за преглед.
4	Родителите и децата често унищожават кореспонденцията с извършителя, както и всички материали и акаунт на детето, използван за тази кореспонденция. Това не бива да се прави. По този начин се унищожават важни доказателства, които могат да помогнат за откриването на извършителя. В същото време той все още ще притежава всички материали и може да възобнови изнудването.
5	Направете скрийншотове на цялата кореспонденция с извършителя във всички социални мрежи и приложения за обмен на съобщения, както и скрийншотове на акаунта използван от нарушителя, включващ идентификационния му номер или телефонен номер. Уверете се, че датата и часът на комуникацията са видими на екранните снимки. Това трябва да се направи незабавно, тъй като в някои приложения (например Telegram), съобщенията могат да бъдат премахнати, без да оставят следа.
6	Обяснете на детето и родителя, че трябва да се свържат със съответните органи с цел налагане на наказание на извършителя, за да спре разпространението на материали с участие на детето, предотвратяване на подобни престъпления в бъдеще, откриване на други жертви и за да им се помогне.
7	Помогнете на детето и родителя да информират съответните органи за престъплението.
8	Във всеки случай и независимо от съгласието на родителя, специалист трябва да информира правоприлагащите органи за установената или предполагаемата сексуална експлоатация на детето.
9	Важно е да предоставите на правоприлагащите органи максимални подробности , включително електронна поща, данни за профила, име (истинско име или име на акаунт), телефон
10	Осигурете на родителите контакти на организации в техния район на пребиваване, които могат да помогнат на дете, жертва на насилие и експлоатация.

Фигура 6 - Първи стъпки в случай на насилие

Важно е да НЕ се унищожава кореспонденцията между детето и извършителя, докато информацията не бъде предадена на органите на реда. Направете скрийншотове на цялата кореспонденция и документируйте възможно най-много информация за извършителя. Ако бъдат идентифицирани дейности, свързани с набирането на дете за сексуална експлоатация или за трафик на хора, трябва да се осигури подкрепа на детето и информацията трябва да бъде предадена на правоприлагащите органи.

Следните документи могат да се използват като източник на релевантна информация:

- 1) Ръководство за информация за родители и законни представители, <https://www.family-action.org.uk/content/uploads/2020/03/Parent-and-Carers-Booklet-Web-Version.pdf>
- 2) Глобален отговор срещу експлоатацията на деца, <https://www.grace-fct.eu/>
- 3) Обучителни модули за устойчивост, https://pearlsforchildren.eu/wp-content/uploads/2022/06/Facilitator-Guide_ENG.pdf

⁹ Авдеева В. П., Рупел А. Ф., Слюсарева М. Г., Одинокова В. А., Русакова М. М., Ерицяна К. Ю., Захарова Ю. Р., Вааранен-Валконен Н., Лайтинен Х-Л., Вискне Г. Защита на децата от сексуално насилие и набиране на хора за онлайн трафик: Обучителен модул – Санкт Петербург: РПО "Стелит", 2020, стр.11, https://paterums-dm.lv/svs/uploads/files/training_module_en.pdf

Приложение I: Дейности

Модул 1 – Сексуално насилие над деца (Общ преглед)

A.1 – Групова дискусия

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Дъска • Химикал • Молив
 Цели	• Споделяне на лични и професионални познания по темата • Оценка на знанията на участниците по темата
 Ключови точки за обсъждане	1. Колко форми на офлайн и онлайн сексуално насилие над деца познавате? 2. Според Вас какви са основните последици от сексуалното насилие за децата? 3. Какво според Вас означава онлайн сексуално насилие над деца? 4. Смятате ли, че пандемията COVID-19 увеличи престъпните дейности, свързани със сексуалното насилие над деца онлайн?
 Обсъждане	Попитайте участниците как е преминала за тях тази дискусия и какви нови неща са научили от другите участници, както и дали има нещо, което ги е впечатлило.

А.2 – Какво представлява сексуалното насилие над деца? - Упражнения

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Листове • Химикали/ Моливи • Дъска
 Цели	• Да се повишат познанията на участниците за сексуалното насилие над деца. • Да се запознаят участниците с основните действия, квалифицирани като сексуално насилие над деца. • Да се разбере кои са основните фактори, които могат да доведат до сексуално насилие над деца.
 Указания	• Подгответе няколко карти с упражненията по-долу, които да се раздадат на участниците. • Разделете участниците на малки групи (4-5 човека) и ги помолете да попълнят упражненията заедно. • Решенията на упражненията за обучаващия са предоставени в края на документа. • Поканете всяка група да сподели отговорите си на въпросите и ги попитайте за причините за техните отговори. • Предложете им правилните решения.
 Бележки за обучаващия	След упражнението може да предоставите допълнителна информация на участниците относно разгледаните въпроси. Ето някои полезни пояснения: <u>1. Бележки – Сексуално насилие над деца</u> Сексуалното насилие над деца е особено тежко престъпление и има широкообхватни и тежки последици за жертвите през целия им живот. Тези престъпления причиняват значителни дългосрочни вреди както на социално ниво така и на лично ниво. Доказано е че децата са сексуално насилвани от хора, които познават и на които вярват, и често от които зависят. Сексуалното насилие над деца има много форми и се случва или в рамките на семейството (кръвосмешение) или извън семейството, главно от възрастни лица, които детето познава и на които има доверие, или от непознати или връстници. Децата злоупотребяват с други деца. Това обикновено се нарича сексуално насилие между връстници и приема различни форми (но не се ограничава до): тормоз (включително онлайн тормоз); сексуално насилие и сексуален тормоз; секстинг и инициране. Освен това сексуалното насилие над деца приема формата на сексуална експлоатация с търговска цел – не само в обмен на пари, но и на други стоки или удовлетворяване на чужди нужди, включително използването на деца за порнография.¹ <u>2. Бележки – Кой е дете?</u> Според Конвенцията за правата на детето, дете е всеки човек под 18 години, освен ако съгласно приложимото за детето законодателство пълнолетието не е настъпило по-рано.² Този термин включва всяко лице, което е под 18 години, но дори и Конвенцията от Ланзароте остава без коментар по отношение на сексуалното съгласие, като оставя регулирането на този въпрос от европейските държави, които често определят, че възрастта, на която може да се изрази сексуално съгласие е на 14, 15 или 16 години (Директива – ЕС 2011-92).³ <u>3. Бележки – Какво е сексуално насилие над дете?</u> Участието на дете или подрастващ в сексуална дейност, която той или тя не разбира напълно и не е в състояние да даде осъзнато съгласие, или за която детето или подрастващия не е достигнал достатъчно високо ниво на развитие като личност и не може да даде съгласие, или която нарушава законите или социалните табу на обществото. Децата могат да са сексуално насилвани както от възрастни, така и от

¹ Стратегия на ЕС за по-ефективна борба със сексуалното насилие над деца (2020), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0607&rid=10>

² Конвенцията на ООН за правата на детето (1989),

https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_PRESS200910web.pdf?_ga=2.78590034.795419542.1582474737-1972578648.1582474737

³ Конвенция на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие (2007), стр.3 <https://rm.coe.int/1680084822>

други деца, които поради възрастта или степента на развитие са в позиция на отговорност, доверие или власт над жертвата. Това включва кръвосмешение, което включва насилие от страна на член на семейството или близък роднина.⁴

4. Бележки – Действия, които се считат за сексуално насилие върху дете съгласно Европейската конвенция за защита на децата от сексуално насилие

Съгласно Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие (Конвенцията на Ланзароте), следните действия са криминализирани:

Участие в сексуални действия с дете, което съгласно съответните разпоредби на националното законодателство не е навършило законната възраст за включване в сексуални дейности.

Участието в сексуални дейности с дете, когато:

Се използват принуда, сила или заплахи.

Се злоупотребява с призната позиция на доверие, власт или влияние върху детето, включително в семейството.

Се злоупотребява с особено уязвимата ситуация на детето, поради умствена или физическо увреждане или ситуация на зависимост.⁵

4. Бележка – Основни действия, считани за сексуално насилие над деца

- Сексуални актове, които включват проникване
- Вербално сексуално насилие
- Докосване на гърдите или гениталиите на детето
- Каране на дете да докосва гърдите или гениталиите на извършителя
- Воайорство (когато извършителят наблюдава голото тяло на детето)
- Екхибиционизъм (когато извършителят показва на детето голото си тяло)
- Показване на детска порнография или използване на дете за създаване на порнография
- Сексуална експлоатация на деца, като трафик на деца или детска проституция
- Интернет-базирано сексуално насилие спрямо деца, като създаване, изобразяване и/или разпространение на сексуални изображения на деца онлайн; или преследване, приятеляване и/или изразяване на сексуално поведение с деца онлайн.
- Сексуална експлоатация на деца в контекста на туризма

Основни действия, считани за сексуално насилие над деца онлайн

Детска порнография - Всеки материал, който визуално изобразява дете, участващо в реално или симулирано сексуално открито поведение или всяко изображение на половите органи на детето за предимно сексуални цели.⁶

МСНД: Материали със сексуално насилие над деца - Материалите със сексуално насилие над деца се отнасят до всяко съдържание, което изобразява дейности със сексуално съдържание, включващи дете. Визуалните изображения включват снимки, видеоклипове, стрийминг на живо и цифрови или компютърно генерирани изображения, неразличими от истинско непълнолетно лице.

ИСНД: Изображения със сексуално насилие над деца - ИСНД понякога може да се използва взаимнозаменяемо с МСНД, но по дефиниция терминът обхваща конкретно изображения (не всички, МСНД съдържат изображения, може да касае аудио файл, например). Това може да включва статични изображения, видео или съдържание на живо.

Груминг – действие от страна на педофил, с което подготвя дете за среща, най-често чрез чат стая, с намерение за извършване на сексуално престъпление.

Сексуално насилие, основано на изображения - актът на създаване и /или разпространение на лични, сексуални изображения без съгласие.

Сексторшън – вид изнудване, при който лицето е заплашвано, че голите му снимки ще бъдат разкрити.

⁴Световната здравна организация, Реакция към деца и подрастващи, които са били подложени на сексуално насилие, стр.VII, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/259270/9789241550147-eng.pdf;jsessionid=E594CABF58C8098B54938A9551FCF037?sequence=1>

⁵ Конвенция на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие (2007), стр.7, <https://rm.coe.int/1680084822>

⁶ Формулирано от Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие. Достъпно на: <https://rm.coe.int/1680084822>

5. Бележки - Основни характеристики, които увеличават вероятността детето да бъде сексуално насилвано

Рискови фактори се определят като тези характеристики на дадено лице, родилите/лица полагащи грижи, семейство или среда/общество, които увеличават вероятността децата да бъдат малтретирани. Оценката на тези индикатори е полезна, тъй като позволява на специалистите, които имат контакт с деца, да идентифицират семейства, в които има по-голям риск от насилие над дете/ или пренебрегване на дете и продължителността във времето да предпоставя децата да стават жертви на сексуално насилие. Установяването на семейства с такъв висок риск улеснява прилагането на подходящи и своевременни интервенции.

По-конкретно, индикаторите за риск могат да бъдат организирани в система с четири основни аспекта:

- детето
- родители/лица полагащи грижи
- семейство
- среда/общество.⁷

⁷ Вдъхновено от онлайн обучителни материали от проекта СТОП! – Превенция на сексуално насилие над деца: Нови методи, теми и подходи в европейски контекст, <https://stop.diebrater.com/>

Карти за упражнения

1. Сексуално насилие над деца

Познайте дали следните изречения са Верни или Грешни

1. Всяко пето дете е жертва на сексуално насилие в Европа.	Верно	Грешно
2. Сексуалното насилие над дете не може да го увреди в дългосрочен план.	Верно	Грешно
3. Обикновено извършителите на сексуално насилие над деца са хора, които децата не познават.	Верно	Грешно
4. Сексуалното насилие над деца може да бъде под формата на порнография.	Верно	Грешно

2. Кой е дете?

(Напиши число)

Според Конвенцията на ООН за правата на детето, за дете се счита всяко лице, което е на възраст под _____ години.

3. Какво е сексуално насилие над дете?

Избери правилния отговор

- ☐ Деца от детската градина, докосващи своите интимни части.
- ☐ Сексуална активност между 17- и 18-годишни деца.
- ☐ Сексуална активност между дете и възрастен.
- ☐ Участие на дете или подрастващ в сексуална активност, която той или тя не разбира напълно или не дава съгласие за нея.

4. Съгласно Конвенцията от Ланзароте кои действия се считат за сексуално насилие над деца и са съответно криминализирани?

Изберете всички възможни отговори

- ☐ Ангажиране на дете в сексуална дейност, без то да е навършило законната възраст за такава дейност.
- ☐ Принудително насилване на дете да участва в сексуална дейност.
- ☐ Психически или всякакъв вид манипулация.
- ☐ Злоупотреба от страна на лице с признато доверие от детето.

5. Моля, подчертайте кои от следните действия следва да бъдат криминализирани съгласно Конвенцията от Ланзароте?

- ☐ Сексуална активност между двама души на 20-годишна възраст.
- ☐ Баща, който склонява дъщеря си към проституция с користна цел.
- ☐ Дете с увреждания, което е малтретирано от братята и сестрите си.
- ☐ 25-годишен човек, който е подложен на тормоз.
- ☐ Сексуална активност на лице под 18 години с възрастен в замяна на храна и подслон.

6. Кой от случаите по-долу може да доведат до сексуално насилие над деца?*

Познайте дали следните изречения са Верни или Грешни

1. Общество с расистки и дискриминационни възгледи.	Верно	Грешно
2. Родители, които не прекарват много време с децата си.	Верно	Грешно
3. Семейство, в което родителите винаги се карат и единият родител проявява насилие към другия.	Верно	Грешно
4. Социална изолация (например, липса на емоционална подкрепа).	Верно	Грешно
5. История на злоупотреби в семейството.	Верно	Грешно
6. Слаб успех на детето в училище.	Верно	Грешно
7. Увреждане или на родител, или на лице, което се грижи за детето, или на самото дете.	Верно	Грешно
8. Държава на произход.	Верно	Грешно

Свържете всеки от следните случаи на онлайн сексуално насилие с неговото описание

1. Детска порнография	a. Педофил, който подготвя дете за среща, включително чрез интернет чат стая, с намерение за извършване на сексуално престъпление.
2. Материали със сексуално насилие над деца	b. Вид изнудване, в рамките на което Ви заплашват, че Вашите голи снимки ще бъдат разкрити.
3. Сексторшън	c. Ситуация, при която се създава фиктивен онлайн профил, най-често с цел друг човек да бъде примамен в романтична връзка, представляваща злоупотреба.
4. Катфишинг	d. Всякакъв материал, който визуално изобразява дете, участващо в реално или симулирано сексуално действие или всяко изображение на половите органи на дете, най-вече със сексуални цели.
5. Грууминг	e. Всяко съдържание, което изобразява дейности със сексуално съдържание, включващи човек, който изглежда като дете. Визуалните изображения включват снимки, видеоклипове, стрийминг на живо и цифрови или компютърно генерирани изображения, неразличими от действително непълнолетно лице.

*Вдъхновено от материала за онлайн обучение на "СТОП!" - Превенция на сексуалното насилие над деца: Нови методи, теми и подходи в европейски контекст, <https://stop.dieberater.com/>

 Време	2 часа
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Дъска • Лаптоп • Листове • Химикал
 Цели	• Да помогне на участниците да обмислят как да се държат в ситуация на сексуално насилие над деца представяйки различни сценарии.
 Инструкции	• Подгответе презентация на Power Point с казусите, които можете да намерите по-долу (или просто разпространете казусите на участниците). • Записвайте отговорите на участниците на дъската.
 Казуси	Казус номер 1: Катерина тъкмо навършва 13-годишна възраст, когато започва да използва онлайн платформи, за да поддържа връзка с приятелите си, живеещи далеч. Един ден тя получава покана за приятелство от жена със същото име като любимия си учител в гимназията. Тъй като не я е виждала от години, те започват да разговарят за животите си. Докато жената печели доверието на Катерина, тя иска от нея да ѝ изпрати снимки на нея и семейството ѝ, тъй като не си спомня всички членове на семейството. Впоследствие тя започва да пита конкретно за снимки на Катерина, споменавайки колко е красива. <i>Въпроси и разсъждения, които да споделите с участниците</i> Има ли признаци или рискове от сексуално насилие в поведението на жената? Казусът продължава Разговарят всеки ден от сутрин до вечер, жената предупреждава Катерина, че не трябва да казва на никого за тайните им разговори. Те продължават да обменят снимки, песни и новини. Един ден майка ѝ открива този чат и отива направо в полицията. Полицията започва разследване и открива организирана престъпна група за детска порнография, зад която стоят почти 500 души. <i>Въпроси и разсъждения, които да споделите с участниците</i> • Според вас това предупредителен знак ли е за случай на сексуално насилие над деца? • Кои са основните признаци, на базата на които бихте счели това поведение за насилствено? • Ако бяхте нейна майка или баща, как щяхте да се справите със ситуацията? • Как смятате, че децата трябва да бъдат образовани по отношение на безопасното използване на онлайн платформите? Казус номер 2 Учителят по английски е известен с това, че е учтив с всички в селото. Израства в селото, но заминава да живее в чужбина за няколко години. Когато решава да се върне, започва работа като учител по английски език. Той е единственият учител наоколо и всички му се доверяват по отношение на образованието на децата си. В началото всичко изглежда наред, тъй като учителят провежда групови занятия в сградата на общината. Нещата стават странни, когато той започва да твърди, че децата имат различни познания по езика поради което се налага да раздели класа на групи и ще му бъде по-удобно, ако децата идват при него едно по едно. <i>Въпроси и разсъждения, които да споделите с участниците</i> • Има ли признаци или рискове от сексуално насилие в поведението на учителя? Казусът продължава Никой в селото не разбира какво се случва, докато едно от децата не решава да сподели. Момичето моли майка си да поговорят и признава, че: "Учителя започва да прави странни неща, когато съм

наоколо. Той ме докосва през цялото време и след това докосва себе си. Понякога ми прави снимки. Казва, че в стаята е наистина горещо и ако искам, мога да си сваля част от дрехите". Майката се ядосва и тръгва към дома на учителя, за да разбере повече информация.

Въпроси и разсъждения, които да споделите с участниците

- Може ли поведението на учителя да се счита за престъпление?
- Какви са предупредителните знаци, които предсказват, че това не е безопасна ситуация за децата?
- Майката взема ли правилното решение, като веднага тръгва към дома на учителя? Какво бихте направили на нейно място?

Казус номер 3

Ник е на 15-годишна възраст и е изпратен на летен лагер, за да развива футболните си умения, тъй като професионалната кариера в един от най-добрите отбори в Европа чука на вратата му. Първите дни са много забавни, създава нови приятели, играе футбол, наслаждава се на строгите тренировки, но забавните дни бързо приключват. Треньорът му има по-големи мечти за Ник и винаги го тласка напред. Когато всичките му съотборници се отправят да спят, Ник е помолен да остане още малко. Както свидетелства Ник: "Започна да ме удря леко и да хвърля топката по мен, но мислех, че е нормално. Футболът може да бъде труден спорт и човек трябва да е безразличен към всякакъв вид нараняване. След това започна да ме снима как играя футбол, както и моментите, в които ме биеше. Все още мислех, че това е нормално, той беше мой треньор и родителите ми бяха инвестирали много пари в този летен лагер".

Ситуацията се изостря, когато Ник се обажда на родителите си и иска да се върне у дома, тъй като вече не може да се справи. Същата вечер треньорът моли Ник да го посети в офиса. Това е странно за Ник, защото той го моли да го направи след полунощ, но все пак отива. Когато влиза в офиса, треньорът заключва вратата и започва да го докосва, първоначално по главата, а след това и по други части на тялото му. Ник се стряска и се опитва да си тръгне, но тогава треньорът го моли да остане и да гледа филм за известна футболна звезда. Докато гледат филма, треньорът внезапно го сменя и пуска странно видео, показващо детска порнография. Ник започва да вика и да иска да напусне офиса.

Въпроси и разсъждения

- Кога се появяват първите тревожни признаци в поведението на треньора?
- Какви са вредните практики по отношение на сексуалното насилие над деца, извършвани от треньора?
- Възможно ли е треньорът да бъде обвинен в детска порнография, защото е започнал да записва детето на видео, докато играе футбол?

Казус номер 4

София е на 13 години, когато среща момче на 21-вия рожден ден на братовчед си, което твърди, че е на 18 години. "Намирах го за прекрасен, беше наистина вълнуващо", споделя тя. Отначало той се отнася добре с нея, но скоро започва да я контролира, да я изолира от семейството ѝ и тя прекарва все повече време сама, изолирана от приятелите и семейството си. Когато бива запитана дали той я удря често, тя казва: "Само когато не искам да направя нещо, което той иска да направя". Тя прави пауза, после добавя с тих глас: "Така че, да, често." Когато полицаите идват да изведат София, ѝ казват, че мъжът е на 34 години и има криминално досие за насилие над деца. "Казах им, че лъжат", казва тя. "Мислех, че съм влюбена, мислех, че е нормално." Както по-късно признава в показанията си, София е била принудена да стои пред компютъра и да показва части от тялото си пред камерата.

Въпроси и разсъждения, които да споделите с участниците

- Според вас възможно ли е да има сексуално насилие дори когато жертвата и извършителя са във връзка?
- В какъв вид сексуално насилие може да бъде обвинен мъжът?
- Според вас могло ли е семейството да предотврати случилото се? Могли ли са да предвидят случилото се, чрез някои предупредителни знаци.

Казус номер 5

Амелия е на 15 години, когато среща първия си "приятел" Джон. Той е на около 30 години и ѝ купува скъпи подаръци, които тя обикновено носи вкъщи, за да ги покаже на родителите си, той ѝ взема с колата си, казва ѝ, че я обича, но ѝ предупреждава да не казва на никого за връзката им. Скоро, обаче, той се променя. Става странен и поисква от нея да направи няколко видеоклипа, докато правят секс. Тя му се доверява и започва да прави това, което ѝ е поискано. Две седмици по-късно Амелия открива свои снимки и видеа в онлайн платформа за възрастни.

Въпроси и разсъждения за участниците

- Как родителите да са могли да разберат/разпознаят, че нещо лошо се случва в живота на Амелия?
- Кога Амелия е можела за първи път да разбере/разпознае, че връзката, която има с Джон е нездравословна?
- Въз основа на доверието, Амелия би направила всичко, което Джон поиска от нея. Въпреки това, когато възрастен поиска да запише видео на физически и интимен момент, доверието не винаги е достатъчно. Как смятате, че децата трябва да бъдат образовани в това отношение?

Бележки за
обучаващия

Казус номер 1

- Предупредителен знак за сексуално насилие над деца е възрастен да иска снимки от непълнолетно лице.
- Искането на снимки от непълнолетно лице от възрастен и отправянето на коментари относно неговия/нейния физически вид/външност, както и молбите да не разказва на никого за техните разговори, са действия - израз на насилствено поведение.

Казус номер 2

- Поведението на учителя може да се счита за престъпление, тъй като е извършил сексуално и физическо посегателство над непълнолетно лице.
- Първият предупредителен знак е молбата децата да го посещават в дома му едно по едно.
- Не е добра идея да се конфронтирате с извършителя. Винаги е препоръчително да се докладва на отговорното лице в училището, което би могло да се справи със ситуацията, и след това да се докладва на полицията.

Казус номер 3

- Първият предупредителен знак е, че Ник е помолен да остане малко по-дълго след като съотборниците му си лягат, както и искането на треньора Ник да го посети в офиса му след полунощ.
- Вредните практики по отношение на сексуалното насилие над деца, извършено от треньора са: физическото и сексуалното насилие в офиса му и показването на детска порнография на Ник
- Той не може да бъде обвинен в детска порнография за това, че е създал видеозапис на Ник, докато играе футбол, защото това не са изображения, показващи дете в сексуализирани или явно сексуални ситуации.

Казус номер 4

- Да, защото е имал връзка с 13-годишно дете.
- Мъжът може да бъде обвинен за: сексуална експлоатация, детска порнография и воайорство (наблюдаване на голото тяло на дете).

Казус номер 5

- Скъпите подаръци, които Амелия носи у дома, са били предупредителни знаци за родителите ѝ.
- От молбата да не разказва на никого за връзката им.

Модул 2 – Идентификация

А.1 – Групова дискусия

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Дъска • Химикал • Молив
 Цели	• Да се обсъди разпознаването на предупредителните знаци за сексуално насилие над деца (и от двете страни, деца и извършители). • Да се обсъдят рисковите фактори за сексуално насилие над деца. • Да се обсъди собствената способност да се идентифицира извършителят.
 Основни точки за дискусия	1. Според Вас кои са основните признаци за нездравословно или неуместно поведение спрямо сексуалността на дете? 2. Как идентифицираме предупредителни знаци при възрастни? 3. Как идентифицираме предупредителни знаци при деца? 4. Ако подозирате, че има ситуация на насилие, как бихте реагирали? 5. Какви са основните признаци и ефекти на груминга? 6. Кои според Вас са основните характеристики на един извършител? 7. Според Вас кои са основните признаци за идентификация на сексуално насилие над деца онлайн?
 Обсъждане	Попитайте участниците как са се чувствали по време на упражнението, какво ново са научили от другите участници и дали има нещо, което ги е впечатлило.

A.2 – Идентифициране на жертвите и рисковите фактори – Упражнения

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Листове • Химикал/ Молив • Дъска
 Цели	• Да се разпознават рисковите фактори за сексуално насилие над деца • Да се идентифицират признаци на насилие • Да се установи какви са реакциите на децата в случаите на насилие
 Инструкции	• Подгответе няколко листа с упражненията, които да предоставите на участниците. • Разделете участниците на малки групи (4-5 души) и ги помолете да попълнят заедно картите за упражнения. Решенията за обучаващия са предоставени в края на документа. • Поканете всяка група да сподели отговорите си на въпросите и да обясни причината за дадените отговори. • Предложете им правилните решения и насърчете дискусията по темата.
 Бележки за обучаващия	<i>За разбор можете да дадете на участниците допълнителни обяснения по темите, обхванати в упражненията. Ето малко полезна информация:</i> 1. Бележки - Рискови фактори за сексуално насилие - Индивидуални фактори: Сексуалното насилие над деца е широко разпространено сред момчетата и момичетата и е установено, че има вредни последици за емоционалното и физическото развитие на децата. Сексуалното насилие над деца може да бъде преживяно от всяко дете, въпреки че са идентифицирани някои рискови фактори за сексуално насилие. Рисковите фактори повишават вероятността някои деца да преживеят сексуално насилие, спрямо други, които не са изложени на тези фактори. Индивидуалните фактори са характеристики на физическото и психическото развитие на детето, които могат да повлияят на начина, по който детето се обвързва в контактите с други хора: • увреждане, включително умствено изоставане или обучителни затруднения: децата с увреждания са по-уязвими от своите връстници по отношение на сексуално насилие, • ниско самочувствие, • пол: момичетата са по-склонни да бъдат подложени на сексуално насилие, отколкото момчета. Важно е обаче да се отбележи, че броят на сексуално насилваните момчета може да не бъде изчислен правилно спрямо броя на момичетата (тъй като момчетата намират за по-трудно да разказват на други за подобни преживявания), • възраст: децата в училищна възраст са изложени в най-голяма степен на риска да станат жертви на сексуално насилие, което, обаче, не означава, че други възрасти изключват възможността за насилие. 2. Бележки. Рискови фактори за сексуално насилие - Семейните фактори и факторите на околната среда са характеристики на функционирането на семейната система: • негативна атмосфера вкъщи, разведени родители, • израстване в конфликтна среда, • липса на семейна подкрепа, • много строг възпитателен режим, • физическо или психическо отсъствие на родителя: липса на родителско внимание, израстване с един родител, отсъствие на родители, увреждане или заболяване на родителя. • други проблеми в семейството. • Сексуалното насилие е статистически по-вероятно да се случи в семейства, в които има проблеми, изразяващи се във физическо насилие над деца или насилие между други членове на семейството, небрежност към детето, жестокост към животни, травмиращи преживявания и загуба на близък човек. • Факторите на околната среда за сексуално насилие над деца, могат да са: • социална изолация на семейството, например, слаби или отсъстващи връзки със социалния кръг, • разлика в културата, която може да засили социалната изолация на семейството поради често срещаната езикова бариера.

3. Бележки – Ползи при разпознаване на признаци на сексуално насилие над деца:

Познаването на рисковите фактори за сексуално насилие над деца и тяхното ефективно разпознаване дават възможност за:

- идентифициране на деца, които са по-уязвими към сексуално насилие,
- спиране на сексуалното насилие над деца,
- взимане на превантивни мерки, насочени към децата и техните семейства.

4. Бележки – Признаци в поведението на детето, които могат да индикират сексуално насилие:

Дете, което преживява сексуално насилие, може да прояви следните симптоми:

- започва да избягва да остава насаме с някой от членовете на семейството или с конкретно лице;
- показва неочакван страх към определен възрастен човек и не желае да има контакт с него/нея;
- привързва се към даден човек и преминава границите си, ако този човек го съблазни или привлече по някакъв начин;
- опитва се да говори за насилието по косвен начин – използва намеци (като например казва, че е помолено да пази тайна; задава въпроси относно разпадането на семейството; или проучва дали бащата наистина може да бъде отнет от семейството – когато се отнася до кръвосмешение);
- описва поведението на възрастен, като същото индикира, че този човек се опитва да съблазни детето, за да извърши сексуално насилие над него;
- изглежда потиснато и изолирано, оплаква се от физически проблеми, които нямат медицинска обосновааност
- има проблеми със съня, кошмари;
- проявява агресивност и/или признаци на самонараняване;
- показва здравословни проблеми, които показват сексуално насилие – болка в областта на вулвата/ануса;
- не иска да ходи на училище или внезапно губи способността си да се концентрира и започва да има проблеми с ученето;
- подмокряне в леглото или замърсяване на бельото;
- започва да се държи агресивно;
- губи апетит;
- развива ниско самочувствие;
- не иска да играе/прекарва време/да се социализира с връстници;
- показва нетипично сексуално поведение, мастурбира на публично място, казва нови думи, които се използват от възрастни хора относно сексуални дейности или за интимни части на тялото, показва неочаквани познания за секс, инициира игри, имитиращи различни форми на сексуална активност, ласкае другите по начин, който преминава интимните им граници;
- други промени в поведението на детето също са тревожни – например, когато детето стане тихо или хиперактивно, или когато екстремното дете стане затворено и се отдалечи от околните.

5. Бележки – Симптоми и признаци

Нивото на симптоми като тревожност, депресия, признаци на посттравматично стресово разстройство, проблеми в училище, проблеми с усвояването на учебния материал, автодеструктивно поведение или психосоматични симптоми, при сексуално насилвани деца варира.

Интензивността на проявата на симптомите зависи и от връзката между извършителя и детето. Известно е също, че повече прояви на тези симптоми се появяват при деца, които не са получили подкрепа от грижещите се за тях лица след разкриване на насилието или в случаите, когато лицата, които се грижат за тях, всъщност отричат, че се е случило насилие.

Факторите, които са свързани със сексуално насилие, са причинени и от стресови събития случили се в живота на детето, като развод на родителите, смърт на член на семейството, на приятел или на любимо животно, училищни проблеми, преместване на друго място и загуба на приятели, домашно насилие и др. Въпреки това, едновременно наличие на такива симптоми при дете трябва да привлече вниманието на човека, който се грижи за него, и да го подтикне да обследва ситуацията, като поиска допълнителна информация.

При по-големите деца се проявяват повече симптоми, отколкото при по-малките. Обхватът и интензивността на последиците зависят и от вида на преживяното сексуално насилие, например със/без проникване, употреба на сила, честота и продължителност на насилието.

Също така трябва да се има предвид, че понякога признаците на насилие могат да бъдат много фини, незабележими за хората около детето, те може да не се появят изобщо или да се появят по-късно в живота на детето.

6. Бележки – Реакция на детето при насилие

Споделянето на преживяно сексуално насилие е трудно и обременяващо преживяване за детето. Децата, които са насилвани сексуално, изпитват цяла гама от чувства: страх, срам, тъга, безпомощност, гняв (както към извършителя, така и към себе си) и вина.

Много малко деца разкриват на възрастен човек за случило им се насилие непосредствено след инцидента, повечето деца разкриват насилието много по-късно, като някои от тях чакат да достигнат зряла възраст, а други никога не споделят за случилото се.

Това е и причината, поради която възрастните следва да могат да разпознават някои тревожни симптоми в поведението на детето, породени в резултат на поведението на извършителя, и да могат да реагират своевременно.

Един вид на разкриване на сексуално насилие е целенасоченото или умишленото разкриване, типично за по-големите деца. Детето решава да разкаже на някого за това, което е случило с него, понякога след като разбере, че друго дете (или повече деца) е било жертва на същия извършител.

Други видове разкриване на насилие включват:

- Случайно разкриване – когато детето няма намерение да разкрие преживяното насилие; детето казва или разкрива нещо случайно, подканено от хората около него; този тип разкриване на насилие е типичен за по-малките деца.
- Опит за разкриване – когато детето иска да види, как ще се реагира не неговата история и затова започва да споделя, след това не иска да разказва повече и спира или разказва за извършеното насилие като такова осъществено над негов приятел.
- Частичното или постепенното разкриване също е типично. Отлагане, непоследователното разкриване или оттегляне от казаното са характерни действия на жертвите при този вид насилие. Възможно е когато детето се попита, то първоначално да отрече, впоследствие, в някои случаи да започне да споделя за преживяното, след това отново да спре да споделя и накрая да разкаже за преживяното насилие.

7. Бележки – Предоставяне на информация

Детето може да не иска да разкрива преживяното сексуално насилие. Причините за това могат да са:

- Избягва да се подлага на стрес, като не иска да говори по тази болезнена тема.
- Чувства се виновно и засрамено (приема начина на мислене на извършителя – жертвата вярва, че тя е провокирала насилието върху себе си, чувства се безполезна, мисли си че е предала майка си или друг човек, който се грижи за нея, развива чувство на малоценност).
- Извършителя е забранил на детето да споделя на когото и да е било за комуникацията им.
- Страх от неизвестното.
- Страх от последствията, които ще настъпят след разкриване на насилието.

Основните индикатори за скриване на насилието са:

- наличието на емоционална близост с извършителя;
- извършителя е член на семейството;
- малко дете;
- детето живее с родител, който е зависим от употребата на забранени субстанции;
- колкото повече е натрапчиво и травмиращо насилието, толкова по-малко вероятно е детето да сподели за него.

Възможно е детето да е готово да сподели с някого относно преживяното насилие. Причини затова са:

- предпазване от последващо насилие;
- предпазване на други (братя и сестри) от насилие;
- последици за извършителя;
- спонтанно разкриване, нещо специално за конкретната ситуация.

Основните причини за разкриване на насилието са:

- Извършителя е непознат;
- продължителност (1 инцидент, 1 ден);
- наставления давани от родителите.

1. Индивидуалните рискови фактори за деца включват...?

Изберете правилните отговори

- ☐ Възраст, самочувствие, пол, самостоятелност;
- ☐ Увреждане, ниско самочувствие, пол, възраст;
- ☐ Ниско самочувствие, възраст, семейно положение, образование.

2. Семейните фактори включват...?

Изберете правилните отговори

- ☐ негативна атмосфера у дома, конфликти по повод развод на родителите, липса на родителска подкрепа, строг възпитателен режим;
- ☐ член на семейството има някакво увреждане, семейно положение, ниво на образование, отсъствие на родител;
- ☐ липса на пари, родители от един и същи пол, насилие в семейството, развод на родителите.

3. Познаването на рисковите фактори за сексуално насилие над деца и тяхното разпознаване ни дава възможност да...?

Изберете правилните отговори

- ☐ ...се обадим в полицията;
- ☐ ...задаваме конкретни въпроси на детето;
- ☐ ...идентифицираме деца, които са по-уязвими към сексуално насилие;
- ☐ ...спрем сексуалното насилие над деца;
- ☐ ...планираме превантивни методи, насочени към децата и техните семейства;
- ☐ ...организираме дейности в училище, чрез които да повишим информираността на децата относно сексуално насилие.

4. Има три категории рискови фактори за сексуално насилие. Познайте правилните.

Изберете правилните отговори

- ☐ Индивидуални фактори при деца;
- ☐ Семейни фактори;
- ☐ Фактори на обкръжаващата среда;
- ☐ Слабо представяне в училище.

5. Какви са признаците в поведението на детето, които могат да покажат, че то преживява сексуално насилие?

Изберете правилните отговори

- ☐ Подмокряне в леглото през нощта или замърсяване на бельото;
- ☐ Той/Тя иска да бъде с връстниците си през цялото време;
- ☐ Той/Тя губи апетит;
- ☐ Той/Тя е екстроверт;
- ☐ Той/Тя не се разбира със съучениците си;
- ☐ Той/Тя започва да има проблеми със съня;
- ☐ Той/Тя изглежда потиснат/а.

6. Симптоми и признаци

Може ли да се предвиди сексуалното насилие?

Отговори:

- ☐ Да, винаги;
- ☐ Не, никога;
- ☐ Понякога има признаци, които могат да доведат до убеждението, че има насилие.

Признаците сходни ли са, или могат да варират?

Отговори:

- ☐ Интензивността може да е променлива;
- ☐ Признаците винаги са забележими;
- ☐ Признаците могат да бъдат незабележими.

Какви могат да бъдат причините за интензивна проява на симптомите?

Отговори:

- ☐ Поведението на детето;
- ☐ Възрастта на детето;
- ☐ Вида на връзката между извършителя и детето;
- ☐ Социален статус на семейството на детето.

7. Реакция на децата към насилието

Напишете правилния отговор, за да завършите изреченията

Отговорите, от които можете да изберете, за довършване на изреченията:

- Отлагане, непоследователното разкриване или оттегляне от казаното са характерни действия на жертвите при този вид насилие. Когато детето се полита относно преживяно насилие, то може първоначално да отрече, след това, може би ще започне да споделя за преживяното, след това отново да се спре да споделя и накрая да разкаже за преживяното насилие. Това е
- Когато детето няма намерение да разкрие преживяното насилие; детето казва или разкрива нещо случайно, подканено от хората около него; този тип разкриване на насилие е типичен за по-малките деца и се нарича
- Когато детето иска да види, как ще се реагира на неговата история и затова започва да споделя, но след това не иска да разказва повече и спира или разказва за извършено насилие над негов приятел, това е т.нар.

- Случайно разкриване
- Опит за разкриване
- Частично или постепенно разкриване

8. Споделяне*

Изберете дали следните изречения са Верни или Грешни

Ако извършителят е член на семейството, това може да е индикатор за разкриване на насилието.	Верно	Грешно
Една от причините за неразкриване на случилото се е опита да се избегне стрес, като не се говори за болезнената ситуация.	Верно	Грешно
Емоционалната близост с извършителите е причина за разкриване на насилието.	Верно	Грешно
Грууингът е предпоставка за разкриване на насилието.	Верно	Грешно

А3 - Казуси

 Време	2 часа
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Дъска • Лаптоп • Листове • Химикал
 Цели	• Да се помогне на участниците да помислят как да процедират в ситуация на онлайн сексуално насилие над деца в различните възможни случаи.
 Инструкции	• Подгответе презентация на PowerPoint с казусите, които ще откриете по-долу или ги предоставете на участниците разпечатани. • Запишете отговорите на участниците на дъската.
 Казуси	Казус номер 1 Лена е момиче на 12 години, срамежлива и много запалена по спорта. Практикува ориенталски бойни изкуства в спортен клуб. Треньорът споделя на родителите на момичето, че тя е много талантлива и предлага да се провежда допълнителна индивидуална практика. След всяка тренировка в групата, Лена остава сама с треньора в празния клуб. Понякога той ѝ показва нови упражнения, понякога тренировъчни клипове, а понякога – порнографски материали. Той ѝ предлага специални масажи, които уж ще ѝ дадат изключителна сила, когато се бие. Масажите изискват детето и треньорът да се събличат и масажират взаимно интимните си части. Тя не казва нищо от това на родителите си, защото те са много горди с нея и щастливи за усилията и таланта, които показва. Момичето е стресирано и често уморено. Тя е обърквана и не иска повече да практикува бойни изкуства. Тя продължава да казва, че трябва да пропусне обучението си по бойни изкуства, защото трябва да си напише домашното в училище. Родителите ѝ са много разочаровани и отиват заедно с Лена да попитат треньора ѝ дали има някакъв проблем. Тя отрича, изнервя и се ядосва всеки път, когато ѝ задават въпроси. <i>Въпроси и разсъждения за участниците</i> • Има ли някакви признаци на риск от сексуално насилие в поведението на момичето? • Смятате ли, че е трудно за момичето да сподели за насилието? Защо? • Смятате ли, че начинът на родителите на Лена да ѝ помогнат да сподели е правилен? Защо? • Дали възрастта и личният характер на Лена влияят на начина, по който тя реагира на сексуално насилие? • Дали естеството на връзката на Лена с треньора ѝ влияе на начина, по който тя реагира на насилието? Казус номер 2 Марк е на 11 години и е член на онлайн фен група на любимата си музикална група. Той обикновено прекарва до един час на ден в писане онлайн с други членове на фен групата. Въпреки това, напоследък той прекарва много часове заключен в стаята си, използвайки лаптопа и когато напуска спалнята си, той винаги е непохватен и груб с всички. Освен това изпитва загуба на апетит и обикновено не изяжда това, което родителите му са сготвили. Затова баща му иска той да сподели с него се случва, обещавайки му, че няма да каже на никого и ще запази тайната между тях. <i>Въпроси и разсъждения за участниците</i> • Има ли някакви признаци на риск от сексуално насилие в поведението на Марк? • Смятате ли, че начинът на бащата на Марк да му помогне да разкрие преживяното сексуално насилие е правилен?

	Казус номер 3 Сара е на 12 години и страда от дислексия. За да бъде в крак с уроците, тя има учител, който ѝ помага да си написва домашните. По време на пандемията от COVID-19 тя често му пише с молба за допълнителна помощ. Той винаги ѝ помага, когато има въпроси, но напоследък започва да кара Сара да провеждат видео разговори и вместо да ѝ помага с домашното, започва да я пита за личния ѝ живот (дали има приятел, дали споделя спалнята си с брат или сестра или е сама). Сара започва да се чувства неудобно, но има доверие на учителя си. Затова тя продължава да говори с него, дори когато той продължава да пита за личния ѝ живот. Един ден по време на видео разговор със Сара той внезапно сваля дрехите си и започва да мастурбира. Тя остава шокирана и не споделя за това с никого, дори когато по време на друг видео разговор той я моли да свали дрехите си. Майката на Сара забелязва, че нещо се случва в живота на дъщеря ѝ, затова решава да прочете тайния дневник на Сара и разбира какво се случва между дъщеря ѝ и учителя. Загрижена и притеснена от ситуацията, тя признава на Сара, че е прочела дневника ѝ, и започва да го попълва с въпроси, питайки за всеки детайл. Когато приключва с въпросите, тя добавя: "Сара, ако не ми кажеш всичко, може да се случи нещо по-лошо". <i>Въпроси и разсъждения за участниците</i> • В кой момент смятате, че Сара може да е осъзнала, че поведението на учителят ѝ започва да става подозрително? • Смятате ли, че реакцията на майката на Сара е правилна? • Мислите ли, че е правилно да се пита дете преживяло сексуално насилие за подробности от преживяното? • Какви емоции мислите, че последното изречение на майката предизвиква в Сара?
 Бележки за обучаващия	Казус номер 1 • Признаците на сексуално насилие в поведението на момичето: тя често е стресирана, нервна и се ядосва, когато родители ѝ я попитат защо иска да пропусне тренировките по бойни изкуства. • Препоръчва се родителите да са предпазливи и търпеливи, за да помогнат на детето си да сподели какво се случва в живота му. • Децата реагират на сексуално насилие по различни начини; Характерът, честотата и вида на симптомите зависят от възрастта на децата, индивидуалните черти, самото преживяване и реакцията на други хора на разкриването на сексуалното насилие. Те зависят и от предишния опит на детето в справянето със стреса, естеството на връзката с извършителя и дали детето чувства, че животът или здравето му са застрашени. Казус номер 2 • Признаци на сексуално насилие в поведението на Марк: той прекарва много часове заключен в стаята си, винаги е груб, изпитва загуба на апетит. • Ако дете каже, че ще ви сподели нещо, но трябва да обещаете да не казвате на никого друг, не се съгласявайте с това. Ако детето сподели за преживяно сексуално насилие, не е добър ход да го пазите в тайна, защото или трябва да спазите обещанието си и да не помогнете на детето, или трябва да нарушите обещанието си, за да предпазите детето, но то ще загуби доверието ви. По-добре е да му обясните, че има неща, които не могат да бъдат пазени в тайна, когато става въпрос за лошо поведение спрямо него. Казус номер 3 • Поведението на учителя започва да става подозрително, когато започва да пита за личния живот на Сара. • Важно е да не питате детето за всички подробности - може да се нуждае от повече време или да се чувства неудобно или уплашено да ви ги сподели. Желанието да разследвате цялата ситуация до най-малкия детайл може да се окаже пречка за разкриването на насилието. Детето трябва да разкаже цялата история на професионалист, така или иначе. Не се преструвайте, че нищо не се е случило и не предлагайте на детето да забрави за цялото преживяване възможно най-скоро. Не омаловажавайте това, което детето ви казва, но също така се опитайте да не създавате атмосфера, че се е случила голяма трагедия, защото състраданието ще предизвика безпокойство и ще стресира детето.

А.4 – Ролева игра

 Време	30 минути
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Дъска • Листове • Химикали
 Цели	• Да се реагира на предупредителните признаци на дете, което е изложено на риск от сексуално насилие или вече е било подложено на такова. • Да се научи как да се реагира при разкриване на насилието.
 Инструкции	• Представете сценариите, които ще намерите по-долу, на участниците. • Помолете участниците да се разделят на малки групи от двама или трима души. • След като сценариите са представени отделно 5 минути за размисъл и оставете участниците да разсъждават в групи как историята трябва да продължи. • Помолете ги да продължат историята пред другите.
 Сценарии за дискусия	Сценарий 1 Вие сте доброволец и в свободното си време работите в летен център. Един ден Оливия, момиче на 10 години, идва при вас и ви казва, че не харесва Джон, доброволецът, който обикновено играе с децата следобед, защото той ѝ изпраща "странни" снимки в Телеграм. В действителност, когато той влиза в стаята, Оливия винаги пребледнява и не иска да си играе с никого. Вие се притеснявате за тази ситуация и решавате да говорите с нея. <i>Представете си разговор с Оливия, за да разберете какво се случва.</i> Сценарий 2 Вие сте майката на Люк. Люк, е момче на 11 години, и отскоро прекарва много часове, използвайки мобилния си телефон и когато той звънне, обикновено отива в спалнята си, заключва вратата и остава там с часове. Когато го извикате, той обикновено се изнервя и ядосва и не иска да говори с никого. Затова вярвате, че е време да говорите с него. По време на разговора той разкрива, че някой е поискал негова снимка онлайн, но той не е изпратил такава. Той започва да се притеснява за последствията от разкритието, което е направил току-що, и казва че това не се е случило на него, а на приятеля му. <i>Представете си как да продължите разговора със сина си, за да му помогнете да разкрие какво се случва, без да се притеснява за последствията.</i> Сценарий 3 Вие сте самотен баща, затова често оставяте дъщеря си (Серина) със сестра си и съпруга ѝ, докато сте заети с работа или други домакински задачи. През последните месеци Серина започва да намира нови извинения за това, че не иска да отива в дома на чичо си, но тъй като вярвате, че те са най-надеждните хора, които познавате, обикновено намирате начини да я убедите да отиде там. По време на COVID-19 и заради локдауна всички вие трябва да си останете вкъщи. През този период забелязвате, че Серина прекарва повече време на компютъра си, обикновено не иска да вечеря, изнервя се и през нощта се изпуска в леглото, въпреки че е на 8 години. Сигурни сте, че с всички тези предупредителни знаци, се случва нещо тревожно, затова говорите с дъщеря си. Тя разкрива, че чичо ѝ я е малтретира, както когато го е посещавала в дома му, така и сега, като той продължава да я малтретира, коментирайки с неподходящи изрази под публикациите ѝ в социалните мрежи и изпращайки ѝ голи снимки. Вие се ядосвате и изнервяте, защото никога не сте си представял, че член на Вашето семейство може да направи нещо на дъщеря ви. <i>Представете си как да реагирате на разкриването на насилие от дъщеря си и как да не позволите на негативните емоции да ви завладеят.</i>

Бележки за
обучаващия

Сценарий 1

Когато задавате въпроси, уверете се, че те не насочват/внушават, обвиняват детето или оспорват доверието му. Можете да започнете разговора с: "Можеш ли да ми кажеш какво се случи?" Каквото и да е отговорът на детето, останете спокойни и съдържани. Повторете думите на детето и го насърчете да разговаря, например като кажете: "Разкажи ми за това". "Какво се случи след това?" "А след това?" "Моля, продължи да ми разказваш" и т.н.

Сценарий 2

Ще помогнете на детето да се справи с трудните емоции, когато го уверите, че:

- му вярвате,
- не е негова вината за случилото се,
- извършителят е виновен за случилото се (той е този, който трябва да бъде обвинен)
- ще предприемете действия, за да го предпазите и да спрете насилието срещу него.

Сценарий 3

Говоренето за сексуално насилие е трудно за детето, особено ако извършителят е някой близък човек до него. Когато идентифицирате предупредителните знаци и детето разкрие случващото се насилие, може да се почувствате в безизходица и да не знаете какво действие да предприемете. Може да потърсите помощ, за да справите със силните емоции, които ви обземат. Може да се нуждаете и от подкрепа за справянето със ситуацията, докато проучвате случилото се.

A.5 – Разбиване на митове относно сексуалното насилие над деца онлайн*

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Балони • Листове • Химикал • Дъска
 Цели	• Научаване как да се идентифицира извършителят. • Анализиране на широкото разпространение на неверни факти относно сексуалното насилие над деца онлайн.
 Инструкции	• Надуйте балоните с малки листчета хартия в тях. На хартията напишете убежденията си относно СНДО. • Съберете в кръг всички участници. • Определете асистент от групата, който ще посочи човека, който да спуска балона си. • Всеки балон трябва да се предава по посока на часовниковата стрелка. • Когато асистентът каже СТОП, човекът, който държи балона, трябва да го спуска по най-бързия начин, да прочете на глас твърдението и да каже мнението си – съгласен ли е или не? • Попитайте групата за мнение. Също така, нека се помисли какво обикновено коментират хората, каква е обществената нагласа (каква е общото убеждение). • Ако участникът се сблъска с трудности или не може да отговори, отговорността да отговори се пада върху участника, който седи до него отляво. • Обучаващия трябва да е прочел фактите предварително и да е готов да отговори, ако участниците не разбират какъв може да е проблемът за конкретния мит. • Тази дейност трябва да се повтаря, докато всички балони, които сте подготвили, се изчерпят. Примери за убеждения <u>1. Убеждение:</u> Дете, което е подложено на груминг онлайн, няма същата психологическа травма като дете, което е било физически насилвано. <u>1. Факт:</u> Съблазнявайки дете в интернет, извършителят може да намери начин да се срещне с детето в реалния живот и да го насили сексуално или да използва детето за създаване на детска порнография. Въпреки че груминга невинаги завършва с реален контакт с жертвата, то винаги нанася вредни последици за младия човек. Според терапевтите, типичните последици от интернет съблазняването на дете, съвпадат с тези от травмата след сексуално насилие. <u>2. Убеждение:</u> Вярно е, че хората, които са били насилвани в миналото, ще насилват други хора. <u>2. Факт:</u> Понякога сексуално насилие се извършва от хора, които са насилвани в детството си. Въпреки това, повечето жертви на сексуално насилие над деца никога не извършват такива престъпления в живота си като възрастни. <u>3. Убеждение:</u> Да бъдеш самотен родител не означава, че децата ти са изложени на по-висок риск от онлайн груминг. Всяко дете е изложено на еднакъв риск. <u>3. Факт:</u> Детето на самотен родител е изложено на по-висок риск от груминг. В такива ситуации извършителите предлагат финансова и друга помощ, за да изградят близки отношения със семейството на детето или близки отношения със самотната майка. <u>4. Убеждение:</u> Самотните деца не са изложени на риск от онлайн груминг, защото не могат да намерят истински приятели онлайн <u>4. Факт:</u> Самотните деца са лесна мишена за онлайн насилниците, защото са уязвими и често се чувстват по-спокойни да говорят с някого онлайн, а не в реалния живот. <u>5. Убеждение:</u> Извършителите на сексуално насилие обикновено са възрастни хора, принадлежащи към по-ниска социална прослойка. <u>5. Факт:</u> Не е възможно да се характеризира типичен извършител на СНДО. Извършителите могат да бъдат от всички социални групи и всеки може да бъде жертва на онлайн насилие. Това може да се случи във всяко семейство, етническа група, в бедните или богатите общества и във всички възрасти.

	6. Убеждение: Хората, които са пристрастени към алкохол и наркотици, обикновено са извършители на престъплението. Наркотиците и алкохолът са причина за сексуално насилие. 6. Факт: Консумацията на алкохол и наркотици може да предизвика агресивно и насилствено поведение, което отслабва задръжките на хората. Това само по себе си не представлява причина за сексуално насилие; по-скоро това прави по-лесно за някои хора да действат в съответствие със склонност, която вече притежават. 7. Убеждение: Обикновено извършителят е неизвестен на жертвата. 7. Факт: Изследванията показват, че в около 80% от случаите нарушителите са познати на жертвите и често те са част от семейството на жертвата. 8. Убеждение: За извършителя е трудно да създаде близка връзка с жертвите чрез онлайн взаимодействие. 8. Факт: Новите технологии улесняват извършителите да изградят близка, интимна връзка с дете без знанието на родителите. Контактът с извършителя може да бъде под формата на емоционална връзка, в която извършителят влиза в ролята на момче/момиче и се стреми да събуди чувствата на детето за да се влюби, или да създаде менторска връзка, в която извършителят играе ролята на човек, изпълнен с разбиране, подкрепа и воля да учи детето. 9. Убеждение: Винаги, когато детето е изложено на риск от сексуално насилие или вече е било жертва на такова, хората които се грижат за детето веднага откриват опасността и предприемат съответните действия. 9. Факт: Сексуалното насилие почти винаги се извършва тайно. Останалите членове на семейството – включително другият родител, ако единият е извършителят – обикновено дори не подозират, че нещо не е наред. Понякога, дори и да забележат някои знаци, че детето може да изпитва насилие, те се убеждават, че нищо лошо не се случва, те са по-склонни да вярват на отричащия извършител, отколкото на детето. За да запази насилието в тайна, извършителят използва естествените чувства на страх, срам или вина на детето, свързани със случващото се; той/тя често налага на детето да си замълчи, използвайки изнудване, заплахи или наказания. Понякога извършителят подкупва детето или го убеждава, че това, което се случва, е абсолютно нормално.
 Обсъждане	Можете да предоставите на участниците допълнителни обяснения по темите, разгледани в упражненията. Ето полезна информация: Как действат извършителите? Извършителите на сексуално насилие над деца често полагат големи усилия, за да се доближат до децата и да спечелят доверието им. Те оказват голям натиск върху децата, за да запазят насилието в тайна. Те често стават фалшиви приятели, довереници и най-важната фигура в живота на детето, разбирайки проблемите на детето и споделяйки техните интереси. Те бавно се промъкват в позицията на родителя, "крадейки" детето емоционално и физически. Разбира се, има и извършители, които поставят детето под натиск, заплашват го, използват физическо насилие и карат детето да се чувства уплашено и безпомощно. Извършителите също оказват голям натиск, за да накарат детето да запази насилието в тайна. Грууминг "Грууминг" е процес, при който извършителят създава връзка с детето с намерението за сексуално насилие. Извършителите избират деца, които са срамежливи, не поддържат добри отношения с връстниците си и се чувстват самотни. Първоначално, на ранните етапи от контакта с извършителя, много деца се чувстват предпочитани, по-добри от другите и очаровани от вниманието, което им се отдава. Извършителите се опитват да се сближат с деца във всяка ситуация, при която имат контакт с тях. Те съблазняват деца онлайн – целта е да ги измамат, съблазнят и след това да ги насилват сексуално. Пандемията от COVID-19 увеличи риска за децата да влизат в опасни контакти при използване на чат форуми, онлайн социални платформи като Фейсбук, Инстаграм и др., също и чрез онлайн игри, където младите хора разкриват лична информация, която се използва от извършителя. Процесът на грууминг на децата онлайн е сложен феномен - продължителността, интензивността на контакта и начинът на неговото развитие зависят както от личността и нуждите на извършителя, така и от нуждите и поведението на жертвата. За да постигне целта си, извършителят създава близка и емоционална връзка с детето, използвайки различни техники на манипулация и в много случаи фалшифициране на своята идентичност, например, като лъже за възрастта си и др.*

* Дейност вдъхновена от Конвей – Цифрово образование за равенство на половите https://cesie.org/media/CONVEY_Training-Pack-for-Teachers_EN.pdf

* Вдъхновено от онлайн обучителни материали от проекта STOP! – Превенция на сексуално насилие над деца: Нови методи, теми и подходи в европейски контекст, <https://stop.dieberater.com/login/index.php>

А.6 – Идентифициране на извършителя

 Време	30 минути
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Химикали/ Моливи • Дъска • Лаптоп
 Цели	• Научаване на стереотипите по отношение на характеристиките на извършителя, които могат да доведат до погрешни представи и допускане на грешки.
 Инструкции	Започнете групово дискусия по следните въпроси: • Кой може да бъде извършител? • На какво да обръщаме внимание, когато следим онлайн връзките между възрастни хора и деца?
 Обсъждане	Можете да предоставите на участниците допълнителни обяснения по темите, разгледани в упражненията. Ето полезна информация: Кой може да бъде извършител? Невъзможно е да се определи типичен извършител на сексуално насилие над на деца. Такива хора не се различават по външен вид и личностни черти от другите. Те могат да бъдат от всякаква социална прослойка и професия (понякога поради лесен достъп до деца избират професия, която им предоставя такива възможности). Извършителите могат да бъдат на всяка възраст. Често по-големите тийнейджъри имат сексуално поведение към много по-малки деца (не се касае до взаимоотношения между връстници). Изследвания показват, че много от извършителите извършват първото си насилие под 21 години. Извършителите могат да заемат влиятелни позиции, като придават вид на уважавани членове на обществото. Те могат сексуално да насилват своите собствени деца, деца от по-разширен семеен кръг или други деца. Те могат да инициират сексуални контакти с дете, което не познават, но изследвания показват, че в около 80% от случаите извършителите са познати на жертвите. Извършителите на сексуално насилие на деца могат да бъдат възприемани като приятни, топли и грижовни към децата. Това им помага да създадат близки връзки с децата и да ги насилват, често без да бъдат подозирани или разкрити. Повечето извършители на мъже (около 90%), но има и жени. Трудно е да се повярва, че някой, когото познаваме и харесваме - може да е извършител на сексуално насилие на деца. Все пак, тъй като това може да се случи, трябва да знаем на какво да обръщаме внимание, за да предпазим децата. Лесно ще повярваме, че човек, който е алкохолик, безработен или бездомен, ще бъде насилник, но не и човекът, когото уважаваме, харесваме или познаваме много добре. На какво трябва да обрънем внимание, когато наблюдаваме онлайн връзка между възрастен човек и дете ? Трябва да внимаваме за възрастни или лица, значително по-възрастни от детето, които поддържат интензивен контакт с него чрез социални мрежи или други средства за комуникация. Дори ако това е човек, на когото вие или детето имате доверие, детето и хората, които се грижат за него винаги трябва да бъдат внимателни, когато: • Онлайн взаимодействията станат твърде чести. • Задават се въпроси относно личната и интимната сфера на детето по време на онлайн разговори. • Искат се от детето да пази комуникацията им в тайна.

Модул 3 – Превенция

А.1 – Групова дискусия

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Дъска • Химикал • Молив
 Цели	• Споделяне на лични и професионални знания по темата. • Оценяване на знанията на участниците по темата.
 Ключови точки за обсъждане	Участниците се подреждат в кръг и се инициира дискусия за превенция на СНДО. 1. Кой според вас трябва да бъдат основните целеви групи на програмата за превенция на СНДО? 2. Четирите предпоставки за сексуално насилие над деца могат да бъдат свързани с различни стратегии за превенция, бихте ли обмислили допълнителни стратегии за превенция, свързани с всяка предварителна предпоставка за осъществяване на сексуално насилие? <i>Споделете и обяснете моделът на предварителните условия на Финкелхор на участниците и след това ги оставете да отговорят.</i> 3. Моля, помислете и споделете някои съвети, за да предотвратите онлайн грууминг.
 Обсъждане	Попитайте участниците за техния опит от тази дейност и какви нови неща са научили от другите участници, както и дали има нещо, което ги е впечатлило.

А.2 – Поставяне на безопасни граници*

 Време	2 часа
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Листове • Химикал/ Молив • Дъска
 Цели	• Придобиване на осведоменост какво представляват личните граници, за да се предотврати и избегне насилствено поведение. • Разбиране, че общото възприятие на „личното“ – нашето тяло, сексуалността ни, може да бъде различно за всеки отделен човек. • Научаване, че реакциите на хората към прекриване на личните им граници са различни.
 Инструкции	• Помолете участниците да се изправят и групират по двойки. Сега обиковете стаята, като определите номер 1 и 2 на всяка двойка и фиксирайте разстоянието между двамата, така че да са на една ръка разстояние един от друг. • Информирайте ги, че ще им прочетете инструкции, които трябва да следват. Първите инструкции са: <i>“Изправете се един срещу друг. Нека Номер 1 да се доближи с една стъпка към Номер 2”.</i> • Обяснете им, че може да им стане неудобно, когато следват някои от инструкциите, които ще дадете. Ако по някое време някои от двамата - лицето, изпълняващо действието или лицето, получаващо действието, се почувства неудобно, те не са длъжни да следват инструкцията или могат да изразят своето несъгласие на другото лице в двойката чрез жестове. На никого не му е позволено да говори. • Прочетете на глас следните инструкции, една по една, като давате време за изпълнението им: (a) Номер 1 и Номер 2, погледнете се в очите и задръжте погледа си върху другия по време на цялото упражнение, ако можете. (b) Номер 1, сложи ръката си на рамото на Номер 2. [изчакайте малко време]. Махнете ръката. (c) Номер 2, сложи ръката си на рамото на Номер 1. [изчакайте малко време]. Махнете ръката. (d) Номер 1, с ръката си докоснете лицето на Номер 2 и я прокарайте по цялото му лице. Спрете. (e) Обратна инструкция за Номер 2. (f) Номер 1, приближи се с една стъпка към Номер 2. [дайте им няколко секунди]. Сега мини една стъпка назад. (g) Обратна инструкция за Номер 2. (h) Номер 1, използвай ръцете си, за да обходиш тялото на Номер 2, от глава до пети, бавно. (i) Обратна инструкция за Номер 2. (j) Номер 1, отиди зад Номер 2 и му направи масаж на раменете и гърба. (k) Обратна инструкция за Номер 2. (l) Номер 1, погали косата на Номер 2. (m) Обратна инструкция за Номер 2. (n) Номер 1, вземи ръката на Номер 2 в своите ръце. Почувствай всеки сантиметър от ръката му, от китката до ноктите и наобратно. (o) Обратна инструкция за Номер 2. (p) Номер 1, прегърни Номер 2. (q) Разделете двойките. Можете да повторите упражнението, като размените двойките или преминете към дискусия. Помолете всички участници да се съберат в кръг.

 Точки за дискусия	• Как се почувства Номер 1? • Как се почувства Номер 2? • Коя беше най-трудната инструкция за изпълнение? • Имаше ли инструкции, които не бяха изпълнени? Защо някои инструкции са по-трудни за изпълнение от други? • [Ако сте направили втори кръг от инструкциите след смяна на двойките] Беше ли по-различно отколкото с първия Ви партньор? Защо мислите, че е било различно? (поради различен/ същия пол, различна/ съща култура, различна чувствителност/ разбиране за лично пространство и граници?)
 Обсъждане	Обяснете, че целта на тази дейност е да изследва индивидуалните зони на комфорт и да се разберат собствените граници, както на нас самите, така и на другите. Това, което човек счита за приемливо за себе си, може да не е за някой друг и това може да го постави в неприятно положение. Идентифицирането на личните граници помага да се създаде безопасна среда както извън онлайн пространството, така и в него, като предотвратява осъществяването на насилие. На практика: • Всеки един от нас се чувства безопасно в различни ситуации и при различни условия. • Способността да идентифицираме/да бъдем осъзнати за нашите лични граници, относно това което ни застрашава, е първата стъпка към това да се чувстваме в безопасност и да избягваме опасните ситуации. • Способността да комуникираме и да поставяме граници, например когато се чувстваме застрашени, е много важно за да предприемем стъпки към възстановяване на безопасността ни. Проявите на СНДО могат да се появят в различни среди, лице в лице и онлайн, както и под различни форми. Развиващите се технологии създават възможности за децата да бъдат свързани постоянно, но същевременно създават и условия за осъществяване на сексуално насилие и експлоатация. Поради глобалната пандемия от COVID-19, някои деца се сблъскват или са свидетели на засилен онлайн тормоз в резултат на увеличено използване на интернет и използване на различни социални платформи за обучение. Сексуалният тормоз онлайн и заплашването, могат да се проявят в различни форми (кибертормоз, секстинг без взаимно съгласие, секс тролинг и т.н.) и могат да се проявят при деца от една и съща възрастова група. Затова, за да се предотврати онлайн насилието сред връстници е важно децата да бъдат научени на истинското значение на съгласието и безопасните връзки, като се въведат програми за сексуално и здравно образование в рамките на курса на обучение. <i>Като последна точка можете да попитате дали някой иска да коментира някоя от точките, или ако някой иска да добави допълнителни точки за обучение.</i>

А.3 – Дискусия относно дигиталното съгласие в онлайн среда

 Време	2 часа
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Листчета за бележки и химикали за всеки участник; • Дъска и маркери; • Тиксо или двойно залепващо тиксо, за да може да се закрепят листчетата на стената.
 Цели	• Изследване на концепцията за изразяване на съгласие по съвместен начин.
 Инструкции	• Отпечатайте определението на цифрово съгласие. Ето един пример от https://www.nsvrc.org/blogs/digital-consent-boundaries-and-everyday-consent-online: "цифровото съгласие е начин да изразим съгласие за влизане в сексуално отношение, което се случва през екран."⁸ • Поканете участниците да довършат изречението "Дигиталното съгласие НЕ е.....", написват си отговорите индивидуално на листчетата за бележки, като на всяко има по един отговор; • Съберете бележките и ги залепете на дъската или ги препишете ако не са четливо написани; • Създайте обща дефиниция заедно или раздайте вече отпечатаната дефиниция, прочетете я и проверете дали е изчерпателно написана или дайте възможност на участниците ако искат да я развият още Примери за обратно мислене относно съгласието. Цифрово съгласие не е налице в случаите на: • Несъгласие /Отказване преди да се изпрати конкретно съобщение. • Принуждаване или притискане на някого да изпраща снимки или да записва сексуалните си дейности. • Съгласие, което се дава, когато човекът не е в състояние да го даде: например под натиск. • Съгласие, установено в началото, което няма да се промени. Ако съгласието е установено в началото, събеседниците не са длъжни отново да изразят съгласие. • Съгласие изразено между възрастен човек и лице под 15 годишна възраст. • Преговори. • Съмнение в собствените си граници/ или границите на другите.⁹ • Нещо, което се приема за даденост, когато вече се познавате със събеседниците си.
 Обсъждане	Попитайте участниците дали имат нужда от допълнителна информация по темата или по упражненията. Полезна информация: Прокарване на път към взаимно уважение при изразяване на съгласие между участниците в онлайн общуването. От приложения до онлайн сайтове за запознанства, съществуват много начини, по които хората се свързват онлайн. Въпреки че разговорите не се осъществяват лице в лице, все пак съгласието трябва да бъде дадено по време на комуникацията. Винаги трябва да се обмисля как действията ни могат да повлияят на другия и ако не знаем как те ще повлияят, трябва да задаваме уточняващи въпроси и да обмисляме как нашите действия могат да повлияят на друг човек. За разлика от личното общуване, тук липсват знаци от езика на тялото, като например контакт с очите, които да показват как се чувства човек. Затова, когато общуваме онлайн, е важно да разработим нови начини за разпознаване на границите на другите и да им дадем възможност да разпознаят и нашите граници. Ако преминем от правене на предположения към ясно съобщаване на границите си и задаване на въпроси, когато не сме сигурни, можем да създадем условия за по-уважително онлайн пространство. Всеки ден показваме уважение към себе си и към другите, когато изразяваме съгласие. Съгласието поставя основите на това да използваме действията и думите си, за да демонстрираме стойността на другите чрез зачитане на техните граници. Съгласието ни дава рамка за това как да изразяваме границите си и да разбираме как нашият избор влияе на другите.

⁸ Дигитално съгласие, граници и всекидневно съгласие онлайн, <https://www.nsvrc.org/blogs/digital-consent-boundaries-and-everyday-consent-online>

⁹ Дейност вдъхновена от обучителните материали онлайн на проекта Исекс, <https://isex-project.eu/resources/>

Какво е съгласие?

Съгласието се изразява в това, че някой позволява нещо да се случи или се съгласява да направи нещо.

Когато искате съгласието на някого, той трябва да знае конкретно с какво се съгласява, затова се уверете, че това, което питате, е ясно. Съгласието също така трябва да бъде доброволно, така че тези, които се съгласяват, трябва да го правят свободно и на 100% по свой избор, без натиск, вина или принуда от страна на лицето, което пита.

Съгласието в онлайн пространството при различни ситуации

Когато става въпрос за сексуални дейности, които се извършват чрез интернет устройства, като например секстинг, изпращане на голи снимки или свързване с цел физически сексуален контакт на живо, цифровото съгласие е основна предпоставка за осъществяване на сексуално насилие. Цифровото съгласие е начин да се обозначи сексуалното съгласие, което се случва чрез интернет. Точно както при сексуалните контакти в реалния живот, съгласието трябва да трае по време на цялата онлайн комуникация. Въпреки че разговорите не се случват лице в лице, трябва да се обмисля как всяко действие от наша страна, може да накара другия човек да се почувства и да задаваме въпроси как се чувства.

Цифровото съгласие може да се практикува, при:

- Поискване на разрешение, преди да се изпрати конкретно съобщение или текст.
- Зачитане на решенията на другите, след като са попитани. Не е уместно да се оказва натиск върху някого да изпраща снимки или да прави записи, на които осъществява сексуални дейности. Ако някой откаже след поискано цифрово съгласие, избора му се уважава.
- Проявяване на разбиране, че всеки има граници при запознанства си в реалния живот. При запознанство в онлайн пространството или чрез приложение и двамата участника трябва да са съгласни да общуват в бъдещето и да се чувстват безопасно и сигурно да се срещнат лично. Независимо какво очакват околните хора, всеки има право да реши кое е най-добро за него и да взима решения според собствените си ценности.
- Отправяне на въпроси всеки път при комуникация. Получаване на цифрово съгласие е важно всеки път – дори ако партньора се е съгласил за нещо в миналото, той не е задължен да се съгласи със същото и в бъдеще.

А.4 – Стратегии за защита на децата

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Химикал/ Молив • Листове
 Цели	• Критично обмисляне на стратегии за предотвратяване на СНДО.
 Инструкции	• Разделете участниците на групи от по двама-трима души. • Помолете всяка група да нарисова картина на млад човек на определена възраст, пол и положение. След това ги помолете да напишат от едната страна на картинката нещата, които излагат този конкретен млад човек на риск от сексуално насилие, а от другата страна – превантивните стратегии/ инструменти, които биха могли да го/я предпазят. • Помолете участниците да покажат снимките и да обсъдят как може да се увеличат защитните фактори и да се намалят рисковите фактори.
 Обсъждане	Сексуално насилие може да се случи на деца от всяка раса, социално-икономическа група, религия или култура. Няма безотказен метод за защита на децата от сексуално насилие, но има стъпки, които могат да се предприемат, за да се намали риска от сексуално насилие над деца онлайн. Някои предпазни мерки, които могат да се предприемат, за да се защитят децата от сексуално насилие: • Надзор. Надзорът за малки деца е важен фактор за предотвратяване на нежелани контакти и онлайн груминг. Много инциденти се случват, когато детето използва интернет само, без надзор. Това включва: качване на лична информация или изображения, извършване на покупки в приложения погрешка, взаимодействие с извършители на сексуално насилие над деца при екстремни ситуации. Надзорът включва: присъствие на родителя/настойника в една и съща стая с детето, докато то е онлайн, забрана за използване на устройствата самостоятелно в затворена стая или след определен час, редовни разговори и наблюдение на онлайн дейностите на детето. • Научаване на децата на граници. Нека детето знае, че никой няма право да му показва интимните си части или да го кара да се чувства неудобно, когато говори по теми, за които не желае да говори. Насилникът може да се опита да обърка детето относно добро и лошо, убеждавайки го да говори за теми, за които не иска да говори. • Научаване на детето да говори за тялото си и да води открити разговори за човешкото тяло и за сексуалния акт. Научаване на децата на имената на частите на тялото им от ранна възраст. Много извършители на насилие, казват на децата, че насилието е "нормално" или "игра", но откритото говорене за секс с детето му дава възможност да сподели, когато нещо не е наред.*

* Защита на децата в 5 стъпки, https://www.nsvrc.org/sites/default/files/publications/2018-10/FINAL_D2L_5-STEPS-BOOKLET.pdf

А.5 – Кампания за повишаване осведомеността относно сексуалното насилие над деца онлайн

	Време	2 часа
	Брой участници	Неограничен брой участници
	Материали	• Листове • Химикал/ Молив • Дъска • Лаптоп
	Цели	• Свободно комуникиране на темата за предотвратяването на СНДО.
	Инструкции	• Обяснете какво представлява кампанията за повишаване на осведомеността: • Кампанията за повишаване на осведомеността е процес, който се стреми да информира и образова хората по дадена тема или въпрос с намерението да повлияе на техните нагласи, поведение и убеждения за постигане на определена цел или резултат. • Помолете ги да създадат план/ презентация за кампания за повишаване на осведомеността относно превенцията и експлоатацията на сексуално насилие над деца онлайн. Участниците трябва да обмислят: • Целите или проблемите, които трябва да бъдат адресирани – дългосрочния резултат, който искат да постигнат, и/или проблема, който искат да разрешат; • Цели – краткосрочните резултати, които желаят да постигнат; • Целеви групи – съответните групи или лица, към които желаят да насочат посланията си; • Послания – информацията, която искат да предадат, за да повишат осведомеността и чувствителността по темата; • Методи и тактики за повишаване на осведомеността – обмисляне на най-ефективните методи или инструменти за предаване на посланията на целевата група/ целевите групи. Например: радио, телевизия, видео, филм, интернет, социални медии, мобилни телефони, вестници, бюлетини, листовки, рекламни кампании; • Помолете участниците да представят плана за своята кампания за повишаване на осведомеността на PowerPoint презентация или на дъска. Осигурете възможност за дискусия и конфронтация, като ги попитате, например, защо са решили да се обърнат към тази конкретна целева група или защо смятат, че избраните от тях цели/ средства за кампанията за повишаване на осведомеността са по-подходящи от други.
	Обсъждане	Определянето на лицата или групите, към които трябва да бъде насочена кампанията за повишаване на осведомеността, е от първостепенно значение. Целевите групи могат да включват деца, родители, възпитатели, учители, политически и юридически заинтересовани страни, медии и широката общественост. След като бъдат идентифицирани, трябва да се направи проучване или оценка на първоначалното ниво на информираност на целевата група чрез малки фокус групи. Резултатите от оценката се използват за подходящо адаптиране на кампанията за повишаване на осведомеността и нейните послания, както и за оценка на въздействието на кампанията в бъдеще. Ключовите послания за целевата група трябва да бъдат ясни, кратки, последователни, убедителни и прости, което допринася за това те да бъдат запомнени от целевата група. При разработването на ключови послания се препоръчва да се проведе проучване за това как конкретната целева група формира мнение и кой или какво ѝ влияе. Например, ако кампанията за повишаване на осведомеността относно информираността използваме на социалните медии е насочена към тийнейджъри на възраст между 13 и 17 години, няма да е от полза да се провежда чрез прессъобщения или вестници, а ще е по-полезно кампанията да се разпространява чрез социалните мрежи. Най-често използваните методи за повишаване на осведомеността са следните: • изготвяне на образователни материали като доклади, проучвания и информационни материали; • участие в събития като тематични дискусии, кръгли маси, семинари, уебинари, работни срещи, конференции, дебати, отбелязване на чествания, изложби и демонстрации; • създаване на аудио-визуални материали, като телевизия, видео и документални филми; • използване на интернет, включително онлайн форуми, петиции, групи и интерактивни уебсайтове, както и платформи за социални медии като Фейсбук, Туитър, Инстаграм; • използване на безжични комуникации като мобилни телефони и текстови съобщения, които са ценни за хората, живеещи в общества, в които свободата на информация и свободата на общуване са ограничени; • ангажиране на медиите чрез прессъобщения, брифинги, статии във вестници и становища, както и провеждане на медийни кампании; • работа в мрежа (онлайн и офлайн), включително създаване и поддържане на мрежа от контакти за споделяне и разпространение на информация с цел повишаване на осведомеността по конкретната тема.*

* Повишаване на осведомеността чрез кампании за информиране на обществеността, <https://www.sdgaaccountability.org/working-with-informal-processes/raising-awareness-through-public-outreach-campaigns/>

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	- Дъска - Лаптоп - Листове - Химикал
 Цели	Да се помогне на участниците да обмислят как да се държат в ситуация на сексуално насилие над деца, представяйки различни сценарии.
 Инструкции	- Подгответе презентация на PowerPoint с казусите, които можете да намерите по-долу (или просто покажете казусите на участниците). - Запишете отговорите на участниците на дъска. - Насърчете дискусията и обмена на идеи между партньорите.
 Казуси	Всеки от следните казуси ще помогне на участниците да се замислят за значението на създаването на здравословни и безопасни взаимоотношения за предотвратяване на сексуално насилие и експлоатация. Сценарий 1 – Иман Иман е на 14 години и е второ поколение имигрант от Сирия. Той произхожда от консервативно семейство и е най-малкият от четиримата си братя и сестри. Въпреки че нивото на владеење на гръцки език е задоволително, Иман все още не успява да създаде съществени приятелства с други ученици, говорещи гръцки език. Той, както и останалите деца-бежанци, е отхвърлен от общността на учениците заради своята националност. Въпреки това той обича да играе футбол и е много добър бегач. Иман е хомосексуален, но поради консервативния си семеен произход и дискриминацията, с която се сблъсква като сириец в гръцко училище, решава да крие сексуалността си. Той се страхува, че сексуалността му ще обезпокои семейството му, ще отблъсне приятелите му и ще стане за смях на цялото училище. Иман си пише онлайн с по-голямо момче (на 16 години) и му признава, че е хомосексуален и иска да излязат на среща или просто да го попита някои неща за хомосексуалността. По някакъв начин новината става достояние на външни хора и момче от класа на Иман започва да го тормози в училище заради неговата хомосексуалност, като прилага вербален, психологически и физически тормоз. Денят е петък следобед, Иман тъкмо се прибира от футболна тренировка и играе на телефона си. Внезапно той получава текстово съобщение от непознат номер. Това е един от съучениците на Иман, който твърди, че знае всичко за сексуалността на Иман и заплашва да разкаже на всички за това. Съобщение на екрана: "Знам тайната ти! Ако те видя утре, ще страдаш." 1) Какво бихте посъветвали Иман да направи? 2) Сблъскали ли сте се някога с подобна ситуация или да сте били свидетел на подобна? Какви действия предприехте, за да я разрешите? 3) Създайте алтернативен край на този сценарий. Сценарий 2 - Ема Холтън Ема Холтън е само на 17 години, когато животът ѝ се променя. Една сутрин през 2011 г. тя се събужда без да знае, че предната вечер по време на парти със съучениците ѝ вкъщи някои от гостите ѝ са хакнали електронната ѝ поща, променили са паролата и са споделили новата парола в интернет. Те успели да получат достъп и да се ровят в акаунтите ѝ в електронната поща и Фейсбук. Някой открива няколко лични снимки, които тя е изпращала на гаджето си. Когато Ема се събужда на следващата сутрин, нейните голи снимки са разпространени в интернет. След няколко часа анонимно съобщение я моли да изпрати голи снимки, като ѝ казва, че ако го направи, онлайн снимките ще бъдат изтрети, излагайки Ема на така наречения сексторшън. 1) Какво бихте посъветвали Ема да направи? 2) Според вас кои стратегии биха могли да предотвратят тази ситуация?

Сценарий 3 – Катя

Катя изпитва чувства към Тим, по-възрастно момче, което учи в нейното училище. Тим е най-популярното момче в училището и се харесва на момичетата. Той знае, че Катя винаги е изпитвала симпатии към него, затова един ден решава да ѝ изпрати съобщение. Катя е развълнувана да си пише с него, но в един момент разговорът започва да я кара да се чувства неудобно. Когато разговорът става интимен, Тим решава да изпрати на Катя онлайн видеоклипове и снимки със сексуален характер без съгласието на Катя. Въпреки че тя вече отговаря дистанцирано и студено, Тим не спира да изпраща нежелани изображения.

Тя иска да го помоли да спре да изпраща тези снимки и видеоклипове, но се страхува, че ако го помоли, той повече няма да ѝ пише и ще ѝ се подиграва с приятелите си.

- *Какво бихте посъветвали Катя да направи?*
- *Според вас какво не е правилно в поведението на Тим?*
- *Измислете окончателен сценарий за решаване на тази ситуация.*

Модул 4 – Подкрепа

А.1 – Реакция – Упражнения

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Листове • Химикали/ Моливи • Дъска
 Цели	• Научаване как да се отнасяме с пострадалите деца от сексуално насилие.
 Инструкции	• Подгответе картите с упражненията по-долу, които ще бъдат предоставени на участниците. • Разделете участниците на малки групи (4-5 души) и ги помолете да попълнят заедно упражненията. Решенията за обучаващия са предоставени в края на документа. • Приканете всяка група да сподели отговорите си на въпросите и ги попитайте за аргументите зад техните отговори. • Предложете им правилните решения и насърчете дискусията по темата.

1. Споделяне на информация от детето

Отбележете дали следните изречения са Верни или Грешни

За да могат да започнат да предоставят помощ на детето, възрастните/ непрофесионалистите трябва да определят, осъзнаят и да приемат емоционалното му състояние.	Вярно	Грешно
Ако детето не проявява сериозни реакции към сексуалното насилие, не е необходимо да се обаждате на професионалист.	Вярно	Грешно
Първоначалното споделяне за осъществено сексуално насилие от страна на децата винаги става с човек, когото познават.	Вярно	Грешно
Когато детето Ви разкаже за насилието, незабавно отидете при лицето, което го е извършило.	Вярно	Грешно
Най-добре е да уверите детето, че не е направило нищо лошо и няма от какво да се срамува.	Вярно	Грешно
След като детето сподели за насилието, винаги е по-добре тази информация да остане само в тесен семеен кръг.	Вярно	Грешно

2. Кое от изброените по-долу трябва да се вземе първо предвид (като водещ принцип на реакция) в случаите на сексуално насилие над деца?

Отбележете верния отговор:

- ☐ Веднага трябва да се извика психолог;
- ☐ Намиране на възможно най-много информация за насилието;
- ☐ Насилието трябва да бъде спряно;
- ☐ Насилието не трябва да се пази в тайна.

3. Какво е първото нещо, което трябва да направим, когато дете ни разкрие, че е станало жертва на сексуално насилие?

Отбележете верния отговор:

- ☐ Попитайте за подробности относно насилието;
- ☐ Вярвайте и изслушвайте;
- ☐ Обещайте му каквото и да било;
- ☐ Бъдете съпричастни.

4. С кого можем да се консултираме в случай на разкриване на осъществено сексуално насилие над деца?

Отбележете верния отговор:

- ☐ (Детски/ Училищен) психолог;
- ☐ Съседите на децата;
- ☐ Социален работник (ако семейството е под надзора на социални работници);
- ☐ Държавната агенция за закрила на детето.

5. Какво е правилното отношение към детето? Как да го мотивираме да потърси професионална помощ?

Отбележете верния отговор

- ☐ Обвиняване на детето за насилието, на което е било подложено.
- ☐ Приканване на детето да съобщи за случая само.
- ☐ Окуражаване на детето и обясняване, че то не е виновно за случилото се.
- ☐ Предпазване от по-нататъшно насилие – съобщаване на компетентния орган.

6. Какво очаква от нас едно сексуално насилвано дете?

Отбележете верния отговор

- ☐ Да го върнем обратно в средата, в която е било обект на насилие.
- ☐ Да му повярваме и да го изслушаме.
- ☐ Признателност, че ни се е доверило и е разкрило това преживяване (въпреки че му е било трудно да го направи).
- ☐ Да водим разговори за това с връстниците му, като ги питаме дали са забелязали нещо.

7. Кое от изброените не трябва да се прави в отношенията ни с дете, претърпяло сексуално насилие, което ни е разкрило?

Отбележете верния отговор

- ☐ Прегръщане и гушкане против волята на детето.
- ☐ Да срещнем детето с насилника.
- ☐ Опити да прекараме време с детето навън, говорейки за насилието.
- ☐ Водене на разговори за физическите контакти и неподходящите докосвания при взаимоотношенията.

8. Кое от следните твърдения е вярно?

Отбележете верния отговор

- ☐ Агресивното дете е преживяло насилие в миналото.
- ☐ Сексуалното насилие винаги се случва в център за настаняване.
- ☐ Колкото по-малко е детето, толкова по-дълбока е неговата травма.
- ☐ Добре е служителят, който се занимава със случая, да е от същия пол като извършителя.

9. Какво можем да направим, ако детето показва признаци на самонараняване?

Отбележете верния отговор

- ☐ Търсене на психологическа/психиатрична оценка/подкрепа.
- ☐ Омаловажаване или подценяване на чувствата им.
- ☐ Свързване с родителите, за да бъдат наясно какво се случва.
- ☐ Помогнете на детето да не се самонаранява и да повярва, че това няма да се повтори.

A.2 – Практики за насърчаване на реакция, насочена към пострадалите

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Листове • Химикал/ Молив • Дъска
 Цели	• Научаване как да се реагира ефективно при разкриване на насилието над жертвата.
 Инструкции	• Подгответе списък с възможни реакции, които могат да възникнат, когато някой възрастен научи за участието на дете в СННДО, и напишете тези реакции на различни листчета. • Разделете дъската на две колони. В лявата колона напишете Какво да се прави, а в дясната колона - Какво да не се прави. • Помолете участниците да поставят в лявата колона действията, които възрастните (родители, учители, възпитатели, специалисти и т.н.) трябва да предприемат, когато разберат за онлайн сексуално насилие, а в дясната колона да поставят действията, които възрастните трябва да избягват, за да бъдат наистина в подкрепа на детето. Участниците могат да се позоват на реални случаи, с които са се сблъскали в работата си или в опита си. По-долу са посочени някои реакции, които да се напишат върху листчетата. Можете да добавите още: • Вярвайте им. • Тривиализиране или омаловажаване насилието, защото то се е случило онлайн, а не в реалния живот. • Обяснете на детето, че е важно да каже на родителите си или на законните си представители за случилото се. • Очаквайте да вземат бързо решения. • Дайте възможност на детето да си върне известно чувство на контрол върху живота си, като му позволите да взема решения, да определя какво да казва и прави. • Бъдете честни и надеждни. • Предоставете на органите на полицията максимална информация, включително електронна поща, данни за акаунта, име на онлайн акаунта на жертвата. • Осъзнайте и оставете настрана собствените си предубеждения и предразсъдъци. • Унищожете кореспонденцията с извършителя и всички материали и акаунта на детето, който е бил използван за такава онлайн кореспонденция между насилника и детето. • Използвайте взаимоотношенията си като помощник. • Извършвайте проактивни дейности по идентифициране (напр. поискайте веднага да покаже разговора, който е водило с насилника, настоявайте да ви сподели какво се е случило) • Изслушвайте това, което те имат да кажат, и приемайте сериозно всичко, което кажат. • Кажете му/й да не говори с никого друго за това, което е споделил/а с вас. • Не обвинявайте жертвата. • В началото не предприемайте никакви действия, за да разберете дали това, което детето ви е разказало, е вярно или не. • Не се доверявайте на детето, когато разказва за случилото се. • Справете се с разкриването на случилото се на детето сами. Никой не познава детето по-добре от вас, нито пък професионалист, обучен в областта на психологическите грижи. • Не ги съдете за това, което ви разказват. • Помогнете на пострадалото дете да планира безопасността си. • Обещайте на детето, че нещата ще се наредят скоро. • Казвайте им какво да правят или вземат решения от тяхно име. • Информирайте ги за всички налични възможности за услуги за защита и превенция от сексуално насилие, както и за ползите и потенциалните резултати от достъпа до тях. • Помолете пострадалото дете да ви разкаже всички подробности за това, което му се е случило. • Разяснете на пострадалото дете, че дори и да откаже помощ сега, то може да получи помощ в бъдеще.

 Обсъждане	Обяснете на участниците, че когато се случи сексуална експлоатация и насилие, възрастните трябва да реагират бързо и да предложат подходяща помощ и подкрепа на засегнатите деца. Когато детето ви сподели за случилото се, е важно да: • Изслушайте внимателно всичко, което то казва • Да му кажете, че му вярвате и че случилото се не е по негова вина. • Уведомете го че ще направите всичко по силите си, за да му помогнете, но не давайте обещания. • Уведомете детето, че ще трябва да уведомите някого, за да му помогнете да бъде в безопасност. Въпреки че това може да разстрои детето, много е важно да действате защитно и в най-добрия интерес на детето. • Не го принуждавайте да говори за случилото се, вие сте там, за да изслушате това, което иска да ви каже. • Не използвайте директни или напътстващи въпроси. • Направете каквото трябва, за да накарате детето да се чувства в безопасност. Важно: следвайте своето задължение да докладвате за случилото се възможно най-скоро. • Уверете детето, че винаги ще бъдете на негово разположение, ако то пожелае да ви разкаже повече за случилото се.* Освен това, ако сте обезпокоени от възможността вашето дете или дете, което познавате, да е изложено на риск от сексуално насилие, е важно да предприемете действия, като съберете доказателства за случващото се, стига да е безопасно да го направите. При подаване на сигнал е полезно да се съберат доказателства преди премахването на съдържанието, за да се установи какво точно се е случило. Това включва: • Скриншоти/снимки на разговора (не забравяйте да не правите скрийншоти, да не запазвате, споделяте или разпространявате явни изображения на непълнолетното лице, тъй като това е престъпление). • Запис на данните от социалните мрежи (включително профил, потребителски имена и URL на профила). • Адреси на уебстраници (URL адреси). • Дати и часове. • Всяка друга информация, с която разполагате за съответното взаимодействие или за лицето, което е заподозряно за извършването на сексуално насилие над деца. Важно е да съберете тази информация, преди да блокирате или изтриете потребителя, защото в противен случай може да загубите важни доказателства.*
 Адаптиране за националните обучения	Обучаващият може да информира участниците за националните процедури за докладване на СНДО.

* Реакция при разкриване на сексуално насилие <https://bravehearts.org.au/about-child-sexual-abuse/responding-to-a-disclosure-of-sexual-abuse/>

* Австралийски център за борба с експлоатацията на деца, <https://www.acsce.gov.au/help-and-support/how-and-what-to-report>

А.3 – Местни и национални служби за подкрепа

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Лаптоп • Интернет връзка • Химикал/ Молив
 Цели	• Запознаване със съответните служби за подкрепа при претърпяно СНДО на местно и на национално ниво.
 Инструкции	Помолете участниците да посочат службите за подкрепа при претърпяно СНДО, които са компетентни в техния регион/ държава. • Помолете участниците да потърсят в интернет местни и национални служби за подкрепа, предназначени за деца жертви на СНДО и техните семейства. • Задайте следните въпроси на участниците: • Познавате ли вече работата на тези служби за подкрепа? • Как вече съществуващите служби за подкрепа могат да подобрят действията си по отношение закрилата на децата? • Какви услуги за подкрепа липсват във Вашия регион (или държава), според Вас? (напр. правителствени дейности и финансова подкрепа за справяне със сексуалната експлоатация и насилие над деца онлайн, достъпна медицинска и психологическа помощ, лесен достъп до правна помощ, програми за подкрепа на родителите на деца, жертви на СНДО, телефонни линии за сигнализиране на неподходящи и/или престъпни дейности, извършени спрямо деца онлайн) • Какво бихте могли да направите от Вашата позиция/ роля, за да допринесете за преодоляване на съществуващите пропуски в системата?
 Обсъждане	Обяснете на участниците колко е важно да се открият и признаят компетентни организации, които се занимават със СНД, за да се дефинира пътят за осигуряване на права на децата, жертви на СНД. Различните организации разполагат с различен опит и могат да окажат психологическа и медицинска помощ, правни консултации, докладване на доказателства, помощ и подкрепа на семействата и лицата, полагащи грижи, и т.н. Лицата, които не са професионалисти, могат да търсят информация дори онлайн (ако не разполагат със специфични знания и опит, които са необходими в такива ситуации), на уебстраници, предназначени да помагат на деца ("телефонни линии за помощ", страници на НПО, специализирани в областта на закрилата на децата, уебсайтове или приложения, които преподават за формите на насилие, сайтове на Държавна агенция за закрила на детето и т.н.). Такива уебстраници има в почти всички държави. Във всяка страна има телефонни линии за помощ за деца и младежи; тези линии за помощ служат и като помощ за децата да съобщават за своите мисли или трудности. Запознайте участниците с тези услуги. Представяне на услуги за подкрепа на местно ниво в страните партньори Например в Италия: • Stop-it е услуга, която позволява на потребителите на интернет анонимно да съобщават за наличието на детска порнография онлайн, като попълват формуляр с наличната информация; STOP-IT , "Спасете децата", Италия, • Телефонната линия за помощ 19696, популяризирана от Телефоно Азуро Италия е безплатна услуга, която предоставя: изслушване и практическа подкрепа на деца и тийнейджъри под 18 години по всякакви въпроси или нужди, свързани с тревожни ситуации или спешни случаи. Тя също така предлага консултации и подкрепа на семействата или възрастните, които искат да обсъдят всяка тема, свързана с детството и юношеството. Механизмите за подкрепа на жертвите на СНДО са една от темите, обхванати от техните действия.
 Адаптиране за националните обучения	Обучаващите партньори от различните държави следва да представят услугите, които са на разположение в национален план.

Допълнителна информация е достъпна на : <https://azzurro.it/cosa-facciamo/>

По време на националните обучения, обучаващите ще представят единствено услугите за подкрепа, които са от значение за техния национален регион.

А.4 – Какво да направите, ако станете свидетел на сексуално насилие над деца?

 Време	1 час
 Брой участници	Неограничен брой участници
 Материали	• Листове • Химикал/ Молив • Дъска
 Цели	• Обмисляне на подходящите инструменти и най-добрите практики за подкрепа на жертви или потенциални жертви на сексуално насилие над деца.
 Инструкции	• Представете различни ситуации и оставете участниците да отговорят на въпросите, зададени след ситуацията. Сценарий 1 Синът ви току-що ви казва, че някой е получил достъп до галерията на мобилния му телефон и е разпространил интимни снимки на него и приятелката му в групата на съучениците им в приложението WhatsApp. • <i>Какво ще му кажете, за да го успокоите?</i> • <i>Как ще се справите със ситуацията, без да компрометирате отношенията на сина ви с неговите съученици?</i> Сценарий 2 Алекс е на 13 години. Той има здравословни проблеми и често не ходи на училище. Той няма нито много приятели, нито добри отношения с връстниците си. Социалният му живот е онлайн. Във форум, свързан с футболен отбор, той се запознава с нов "приятел" на име Фред, момче малко по-голямо от него. Първоначално отношенията им се ограничават до размяна на футболни новини. След известно време Фред предлага на Алекс да играят на игра: да правят и разменят снимки на различни части от телата си чрез текстови съобщения. Скоро той изпраща на Алекс снимка на пениса си, като иска той да направи същото да направи същото. Алекс не осъзнава, че това не е просто игра и макар и малко объркан, му изпраща своя снимка. Един ден в час Алекс забравя мобилния си телефон на бюрото. Той получава съобщение от Фред. Доброволец, който работи в училището, се приближава до бюрото на момчето. Вниманието му е привлечено от телефона и той вижда предварителен преглед на съобщението - снимка, изобразяваща интимни части. • <i>Как ще информирате родителите на ученика за ситуацията?</i> • <i>Какви действия ще им предложите да предприемат?</i> Сценарий 3 Марк е на 15 години и започва да използва приложение за запознанства, за да се запознава с нови момичета. Един ден той започва да говори със Серена, 14-годишно момиче, което живее далеч от него. Въпреки че Марк никога не е виждал Серена, той ѝ се доверява и двамата провеждат пълноценни разговори. Един ден Серена иска от Марк да ѝ изпрати голи снимки. Така той изпраща своите снимки и иска същото, но тя не отговаря на молбата му. Марк все още вярва на Серена. Един ден тя иска, той да включи уебкамерата си и да ѝ се подчинява. В този ден той разбира, че Серена не е момиче на 14 години, а мъж на 45 години. Марк незабавно затваря уебкамерата и една седмица по-късно решава да разкаже на теб (своя учител) какво се е случило. • <i>С кого, според Вас, трябва да се свържете, за да защитите Марк?</i> • <i>От какъв вид подкрепа, според Вас, се нуждае Марк?</i> • <i>С кого трябва да се свържете, за да бъдат изтеглени голите снимки на Марк?</i> Сега помолете участниците да си припомнят и да запишат поне трима специалисти или институции, към които биха могли да насочат децата, жертви на СНДО. След това им задайте следните въпроси: • Има ли Вашата организация/ институция официално или неофициално сътрудничество с тези институции? • Ако не, как можете да установите контакт и да се запознаете с процедурите за сезирани, съответно, как би могло да се засили сътрудничеството между практикуващите специалисти и различните експерти с цел справяне със сексуалното насилие над деца онлайн?

Приложение II Решения

Модул 1

A.1 – Какво е сексуално насилие над дете онлайн?

Сексуално насилие над деца – Вярно или Грешно

Всяко пето дете е жертва на сексуално насилие в Европа.	Вярно	Грешно
Сексуалното насилие над дете не може да го увреди в дългосрочен план.	Вярно	Грешно
Обикновено извършителите на сексуално насилие над деца са хора, които децата не познават.	Вярно	Грешно
Сексуалното насилие над деца може да бъде под формата на порнография.	Вярно	Грешно

Кой е дете?

Според Конвенцията на ООН за правата на детето, за дете се счита всяко лице, което е на възраст под **18** години.

Какво е сексуално насилие над дете?

- Децата от детската градина, докосващи интимните си части.
- Сексуална активност между 17- и 18-годишни деца.
- Сексуална активност между дете и възрастен.
- **Участието на дете или подрастващ в сексуална активност, която той или тя не разбира напълно или не дава съгласие за нея.**

Съгласно Конвенцията от Ланзароте кои действия се считат за сексуално насилие над деца и са съответно криминализирани?

- **Ангажиране на дете в сексуална дейност, без то да е навършило законната възраст за такава дейност.**
- **Принудително насилване на дете да участва в сексуална дейност.**
- **Психически или всякакъв вид манипулация.**
- **Злоупотреба от страна на лице с признато доверие от детето.**

Подчертайте кои от следните действия следва да бъдат криминализирани съгласно Конвенцията от Ланзароте?

- Сексуална активност между двама души на 20-годишна възраст.
- **Баща, който склонява дъщеря си към проституция с користна цел.**
- **Дете с увреждания, което е малтретирано от братята и сестрите си.**
- 25-годишен човек, подложен на тормоз.
- **Сексуална активност на лице под 18 години с възрастен в замяна на храна и подслон.**

Кои от случаите по-долу може да доведат до сексуално насилие над деца?

Общество с расистки и дискриминационни възгледи	Вярно	Грешно
Родители, които не прекарват много време с децата си	Вярно	Грешно
Семейство, в което родителите винаги се карат и единият родител проявява насилие към другия	Вярно	Грешно
Социална изолация (например, липса на емоционална подкрепа)	Вярно	Грешно
История на злоупотреби в семейството	Вярно	Грешно
Слаб успех на детето в училище	Вярно	Грешно
Увреждане или на родител, или на лице, което се грижи за детето, или на самото дете	Вярно	Грешно
Държава на произход	Вярно	Грешно

Свържете всеки от следните случаи на онлайн сексуално насилие с неговото описание

- 1 – D
- 2 – E
- 3 – B
- 4 – C
- 5 – A

A.2 – Идентифициране на жертвите и рисковите фактори - Упражнения

Индивидуалните рискови фактори за деца включват

Отбележете правилните отговори

- Възраст, самочувствие, пол, самостоятелност
- Увреждане, ниско самочувствие, пол, възраст
- Ниско самочувствие, възраст, семейно положение, образование

Семейните фактори включват

Отбележете правилните отговори

- Негативна атмосфера у дома, конфликти по повод развод на родителите, липса на родителска подкрепа, строго възпитание;
- Член на семейството има някакво увреждане, семейно положение, ниво на образование, отсъствие на родител;
- Липса на пари, родители от един и същи пол, насилие в семейството, развод на родителите.

Познаването на рисковите фактори за СНДО и тяхното разпознаване ни дават възможност да

Отбележете правилните отговори

- Се обадим в полицията;
- Задаваме конкретни въпроси на детето;
- Идентифицираме деца, които са по-уязвими към сексуално насилие;
- Спрем сексуалното насилие над деца;
- Планираме превантивните методи, насочени към децата и техните семейства;
- Организираме дейности в училище, чрез които да повишим информираността на децата относно сексуално насилие.

Има три категории рискови фактори за сексуално насилие. Познайте правилните

Отбележете правилните отговори

- Индивидуалните фактори при децата.
- Семейни фактори.
- Фактори на обкръжаващата среда.
- Слабо представяне в училище.

Какви са признаците в поведението на детето, които могат да покажат, че то преживява сексуално насилие ?

Отбележете правилните отговори

- Подмъкване в леглото през нощта или замърсяване на бельото;
- Той/тя иска да бъде с връстниците си през цялото време;
- Той/тя губи апетит;
- Той/тя е екстровеерт;
- Той/тя не се разбира със съучениците си;
- Той/тя започва да има проблеми със съня;
- Той/тя изглежда потиснат/а.

Симптоми и признаци

Може ли да се предвиди сексуалното насилие?

- Да, винаги.
- Не, никога.
- Понякога има признаци, които могат да доведат до убеждението, че има насилие.

Признаците сходни ли са, или могат да варират?

- Интензивността е променлива.
- Признаците винаги са забележими.
- Признаците могат да бъдат незабележими.

Какви могат да бъдат причините за интензивна проява на симптомите?

- Поведението на детето.
- Възрастта на детето.
- Вида на връзката между извършителя и детето.
- Социален статус на семейството на детето.

Реакция на децата към насилието

Довършете изреченията

- Отлагане, непоследователното разкриване или оттегляне от казаното са характерни действия на жертвите при този вид насилие. Когато детето се попита относно преживяно насилие, то може първоначално да отрече, след това, може би ще започне да споделя за преживяното, след това отново да се спре да споделя и накрая да разкаже за преживяното насилие **Частично или постепенно разкриване**
- Когато детето няма намерение да разкрие преживяното насилие; детето казва или разкрива нещо случайно, подканено от хората около него; този тип разкриване на насилие е типичен за по-малките деца **Случайно разкриване**
- Когато детето иска да види, как ще се реагира на неговата история и затова започва да споделя, след това не иска да разказва повече и спира или разказва за извършено насилие над негов приятел **Опит за разкриване**

Споделяне

Изберете дали следните изречения са Верни или Грешни

Ако извършителят е член на семейството, това може да е индикатор за разкриване на насилието	Вярно	Грешно
Една от причините за неразкриване на случилото се е да се избегне стрес, като не се говори за болезнената ситуация	Вярно	Грешно
Емоционалната близост с извършителите е причина за разкриването на насилието.	Вярно	Грешно
Грууингът е предпоставка за разкриване на насилието	Вярно	Грешно

А.1 - Превенция

Как може да се предотврати сексуалното насилие?

- Да се говори за секса.
- Да се забрани на детето да говори с непознати.
- Да се говори с детето за здравето, чувствата, връзките и секса.

Защо е толкова трудно да се говори по тази тема?

- Трудно е да се повярва, че някой ще насили дете.
- Трудно е да се повярва, че моето дете би могло да стане жертва на насилие.
- Нямам представа как бих могъл да предотвратя насилието.
- Много е объркващо и нямам представа как да го направя.

Какво трябва да знаем за сексуалността на децата?

- Не е същото нещо като секса.
- Тя се развива и изменя с различните стъпки в израстването.
- Важно е да се говори за нея с децата.
- Предпочитам да изчакам да водим този разговор, когато стане тийнейджър.
- По-добре да говори единствено със специалисти по тази тема.

Как можете да предотвратите СНДО

- Да се образовам по тази тема и по отношение здравословното развитие.
- Да говоря с децата си.
- Да поставя здравословни граници.
- Да не позволявам на детето си да играе в квартала.
- Да не говоря с детето си за сексуални дейности, за да не проявява интерес към тях.

Какво е „правилото на гащите“?

- Трябва да перем гащите си всяка седмица.
- Трябва да носим гащи, когато излизаме от вкъщи.
- Простичко правило децата да разпознават интимните си части, да познават границите си и да знаят кога да потърсят помощ.

Кое може да бъде част от сексуалността?

- Само сексът
- Тялото
- Здравето
- Връзките
- Чувствата
- Комуникацията
- Сексът

Допълнете изреченията с „добра тайна“ или „лоша тайна“

- Когато се чувстваш зле и уплашен да споделиш, тогава е _____ **лоша тайна** _____.
- Когато много ти се иска да дойде времето да можеш, но все още няма как да споделиш е _____ **добра тайна** _____.
- Когато си наранен и усещаш, че ти е много трудно да споделиш на другите е _____ **лоша тайна** _____.
- Когато искаш да изненадаш някого е _____ **добра тайна** _____.

Какви табута има в превенцията?

- Не трябва да говорим за чувствата си.
- Не трябва да говорим за желанията си.
- Децата не трябва да говорят за секс.
- Не трябва да говорим за лоши неща.

А.1 - Реакция – Упражнения

1. Споделяне на информация от детето

Отбележете дали следните изречения са Верни или Грешни

1. За да могат да започнат да предоставят помощ на детето, възрастните/непрофесионалистите трябва да определят, осъзнаят и да приемат емоционалното му състояние. Могат да потърсят професионална помощ и за себе си. Няма очакване непрофесионалисти да могат да окажат пълна подкрепа и терапия без да се погрижат за собственото си емоционално здраве.	Вярно	Грешно
2. Ако детето не проявява сериозни реакции към сексуалното насилие, не е необходимо да се обажда на професионалист. Дълг на възрастния е да осигури достъп до подкрепа от специалист. Колкото по-дълго се налага на детето да прикрива случилото се, толкова по-тежки са последиците за него в бъдеще.	Вярно	Грешно
3. Първоначалното споделяне за осъществено сексуално насилие от страна на децата винаги става с някого, когото познават. Децата могат да споделят с различни хора – родители или други хора. Проучванията показват, че споделянето може да бъде както с неформални връзки като семейство и приятели, така и с формални такива като учители и психолози.	Вярно	Грешно
4. Когато детето Ви разкаже за насилието, незабавно отидете при лицето, което го е извършило. Това ще покачи риска от прехвърляне на вина върху детето, което е споделило.	Вярно	Грешно
5. Най-добре е да уверите детето, че не е направило нищо лошо и няма от какво да се срамува. Когато едно дете споделя за своята травма, най-добре е да слушаме внимателно и да не правим оценки.	Вярно	Грешно
6. След като детето сподели за насилието, винаги е по-добре тази информация да остане само в тесен семеен кръг. Не е достатъчно информацията да остане в семейството, защото е важно същата да бъде комуникирана и на компетентните органи на реда.	Вярно	Грешно

2. Кое от изброените трябва да се вземе първо предвид в случаите на СНДО?

Отбележете верния отговор

- Веднага трябва да се извика психолог.
- Намиране на най-много информация за насилието.
- **Насилието трябва да бъде спряно.**
- **Насилието не трябва да се пази в тайна.**

3. Кое е първото нещо, което трябва да направим, когато дете ни разкрие, че е станало жертва на сексуално насилие?

Отбележете верния отговор

- Попитайте за подробности около насилието.
- Вярвайте и изслушвайте.
- Обещайте му каквото и да било.
- Бъдете съпричастни.

4.С кого можем да се консултираме при случай на разкриване на осъществено сексуално насилие над деца ?

Отбележете верния отговор

- (детски/ училищен) психолог;
- Съседите на децата;
- Социален работник (ако семейството е под надзора на социални работници);
- Държавната агенция за закрила на детето.

5. Какво е правилното отношение към детето, как да го мотивираме да потърси професионална помощ?

Отбележете верния отговор

- Обвиняване на детето за насилието, на което е било подложено.
- Приканване на детето да съобщи за случая само.
- Окуражаване на детето и обясняване, че то не е виновно за случилото се.
- Предпазване от по-нататъшно насилие – съобщаване на компетентния орган

6. Какво очаква от нас едно сексуално насилвано дете ?

Отбележете верния отговор

- Да го върнем обратно в средата, в която е било обект на насилие.
- Да му повярваме и да го изслушаме.
- Признателност, че детето ни се е доверило и е разкрило това преживяване (въпреки че му е било трудно да го направи).
- Да водим разговори за това с връстниците му, като ги питаме дали са забелязали нещо.

7. Кое от изброените не трябва да се прави в отношенията ни с дете, претърпяло сексуално насилие, което ни е разкрило?

Отбележете верния отговор

- Прегръщане и гушкане на детето против волята му.
- Срещане на детето с насилника.
- Опитване да прекарате времето с детето навън, говорейки за насилието.
- Водене на разговори за физическите контакти и неподходящите докосвания при взаимоотношенията.

8. Кое от следните изречения е вярно?

Отбележете верния отговор

- Агресивното дете е преживяло насилие в миналото.
- Сексуалното насилие винаги се случва в център за настаняване.
- Колкото по-малко е детето, толкова по-дълбока е неговата травма.
- Добре е служителят, който се занимава със случая, да е от същия пол като извършителя.

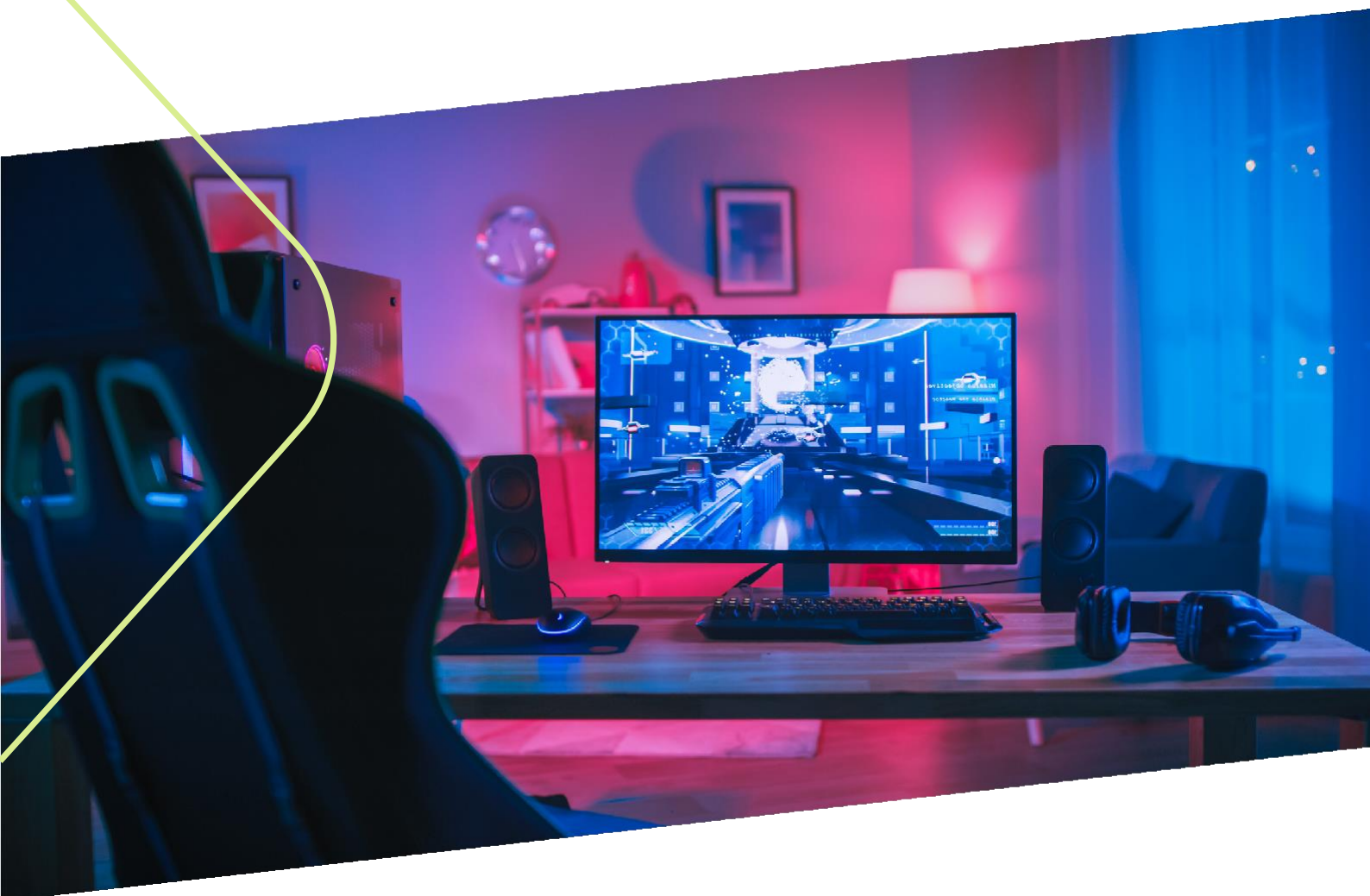
9. Какво можем да направим, ако детето показва признаци на самонараняване?

Отбележете верния отговор

- Търсене на психологическа/ психиатрична оценка/ подкрепа.
- Омаловажаване или подценяване на чувствата им.
- Свързване с родителите, те трябва да са наясно какво се случва.
- Помогнете на детето да не се самонаранява и да повярва, че това няма да се повтори отново.

А.2 – Практики за насърчаване на реакция, насочена към пострадалите

Какво да направим	Какво да не правим
• Вярвайте им. • Позволете на човека да си върне част от контрола върху живота си, като му разрешите да взема решения за това какво да казва и да прави. • Бъдете честни и благонадеждни. • Осъзнайте и оставете настрана собствените си пристрастия и предразсъдъци. • Изслушвайте това, което лицето има да каже, и приемайте сериозно всичко, което казва. • Не обвинявайте жертвата • Не обвинявайте жертвата • Не ги съдете и това, което ви казват. • Помогнете на жертвата да планира безопасността си. • Информирайте ги за всички налични възможности за услуги, както и за ползите и потенциалните последици от достъпа до тях. • Предоставете на органите на реда максимална информация, включително електронната поща, данните за акаунта, името на онлайн акаунта на жертвата • Разяснете на жертвата, че дори и да откаже помощ сега, тя може да получи достъп до помощ в бъдеще. • Обяснете на детето, че е важно да разкаже на родителите си или на законните си представители за това, което се е случило.	• Омаловажавайте или подценявайте насилието, защото то се е случило онлайн, а не в реалния живот. • Очаквайте от тях да вземат бързо решения. • Използвайте отношенията си като помощник. • Извършвайте проактивни дейности за идентифициране (напр. поискайте веднага да покаже разговора, който е провел с насилника, настоявайте за разкриване). • Кажете му/й да не говори с никого друго за това, което е споделил/а с вас. • В началото не правете нищо, за да разберете дали това, което детето ви е разказало, е вярно или не. • Не се доверявайте на това, че детето ще има сили да разкрие случилото се. • Справете се сами с разкриването направено от детето. Никой не познава детето по-добре от вас, нито пък професионалист, обучен в областта на психологическата помощ. • Обещайте на детето, че нещата ще се решат скоро. • Кажете му какво да направи или вземете решение от негово име. • Помолете пострадалото лице да ви разкаже всички подробности за това, което му се е случило. • Унищожете кореспонденцията с извършителя и всички материали и акаунта на детето, който е бил използван за такава онлайн кореспонденция между насилника и детето.

Приложение III Речник

- i. **Катфишинг** - в онлайн света "катфишинг" се отнася до практиката на създаване на фиктивен онлайн профил, най-често с цел да се подмами друг човек в заблуждаваща романтична връзка.
- ii. **Детска порнография** - всеки материал, който визуално изобразява дете, участващо в реално или симулирано сексуално действие, или всяко изображение на детски полови органи с предимно сексуална цел.¹⁰
- iii. **МСНД: Материали, свързани със сексуално насилие над деца** - Материали, свързани със сексуално насилие над деца, се отнасят до всяко съдържание, което изобразява явни сексуални действия с участието на дете. Визуалните изображения включват снимки, видеоклипове, предавания на живо и цифрови или компютърно генерирани изображения, неразличими от действителното непълнолетно лице
- iv. **ИСНД: Изображения на сексуално насилие над деца** - ИСНД може понякога да се използва като взаимно заменяем термин с МСНД, но както предполага терминът, той се отнася конкретно за изображения (не всички ИСНД съдържат изображения, те могат да бъдат например аудиофайл). Това може да включва снимки, видеоклипове или съдържание, предавани на живо.
- v. **Кибертормоз** - унижаване, злепоставяне или заплашване на някого чрез използване на електронни устройства, т.е. като част от дигитална комуникация чрез телефони, компютри и др.
- vi. **Киберпреследване** - използване на интернет и електронни устройства за преследване и тормоз на други хора онлайн (разпространяване на фалшиви обвинения или клевети).
- vii. **Дийпфейк** – използване на средства за изкуствен интелект за създаване на изображения, видеоклипове, аудиоматериали и т.н., които изглеждат достоверни. Последните са фалшифициране, че някой е казал или направил такова нещо.
- viii. **Груминг** - действие на педофил, при което се подготвя дете за среща, най-вече чрез интернет чат стая, с намерение да се извърши сексуално посегателство.
- ix. **Кражба на самоличност или въплъщение**- преструване на някой друг с цел нанасяне на вреда, изпращане на обидни, оскорбителни или смущаващи съобщения или постове като друго лице.
- x. **Сексуално посегателство, основано на изображения** - Сексуално посегателство, основано на изображения" се отнася до деянието "създаване и/или разпространение на лични, сексуални изображения без съгласие".
- xi. **Неприлични изображения на деца** - сексуални изображения на непълнолетни деца (голи, полуголи и др.).
- xii. **СНДО** – Сексуално насилие над деца онлайн.
- xiii. **Сексуално насилие онлайн/ киберсексуално насилие/ сексуално насилие с помощта на технологиите** - Сексуалното насилие онлайн, киберсексуалното насилие или сексуалното насилие с помощта на технологиите се отнася до редица видове сексуално поведение, при които цифровите технологии се използват за улесняване на виртуални и лични сексуални посегателства. Такива действия могат да приемат много форми, сред които: кибертормоз и киберпреследване; разпространение на сексуални записи; примамване и онлайн експлоатация на малолетни и непълнолетни лица от възрастни, които установяват контакт с деца по интернет с цел извършване на сексуално посегателство; онлайн сексуално посегателство; сексторсия и др.¹¹
- xiv. **Онлайн насилие/кибернасилие** - използването на компютърни системи за причиняване, улесняване или заплашване с насилие срещу лица, което води (или може да доведе) до физическа, сексуална, психологическа или икономическа вреда или страдание и може да включва използване на обстоятелствата, характеристиките или уязвимостта на лицето.
- xv. **Онлайн сексуална принуда и изнудване** - споделяне на сексуални изображения или информация онлайн или чрез използване на цифрови технологии като средство за принуда. Целта може да бъде причиняване на страдание на жертвата, финансова печалба или сексуално насилие и/или експлоатация. Други мотиви могат да включват злонамереност или повишено внимание в социалните медии.
- xvi. **Сексуално посегателство и тормоз онлайн** - лице, което получава сексуални заплахи, е принуждавано да участва в сексуално поведение онлайн или е изнудвано със сексуално съдържание.
- xvii. **Фарминг** - това е метод, чрез който измамниците се опитват да получат лична/частна информация от потребителите, като ги насочват към фалшиви или "подправени" уебсайтове, които изглеждат легитимни в уеб браузъра им.
- xviii. **Съдържание, генерирано от самите потребители** - представлява изображения или видеоклипове със сексуално съдържание, в които участват непълнолетни лица под 18-годишна възраст и които се споделят онлайн. В някои случаи на генерирано съдържание, децата умишлено създават и изпращат тези изображения, селфита или видеоклипове на приятели в социалните медии.
- xix. **Секстинг** – когато някой изпраща текстове, снимки или видеоклипове със сексуално съдържание в опит да провокира сексуално. Когато се извършва без съгласието на детето. Включва сексуална комуникация, изпращане на снимки или видеоклипове със сексуално съдържание.
- xx. **Сексторшън** – вид изнудване, при което ви плашат, че голите ви снимки ще бъдат разпространени.
- xxi. **Качване** - правене на смущаващи снимки или видеоклипове на някого и последващото им изпращане на други лица или публикуване без негово знание или разрешение.

¹⁰ Както е определено в Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие. Налич на в: <https://rm.coe.int/1680084822>

¹¹ Както е определено в статията на Хенру и Повел, 2016 г., достъпна на: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1524838016650189>